

Vrije Universiteit Brussel

Belangenbehartiging van kansengroepen

Eindverhandeling tot master in de agogische wetenschappen
Student: Bart Vandenbussche
Promotor: Prof. Dr. Glorieux
Organisatie: Minderhedenforum
Academiejaar: 2008-2009

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Belangenbehartiging van kansengroepen

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen door

Vandenbussche Bart

Academiejaar 2008-2009

Promotor: Prof. Dr. Glorieux I.

Aantal woorden: 14.975

BEKNOPTE INHOUD

**VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN**

EINDVERHANDELING

Acad.jaar 2008/2009

Naam: Vandenbussche Bart

Richting: Sociale Agogiek

Titel verhandeling en promotor:

Belangenbehartiging bij kansengroepen

Promotor: Prof. Dr. Glorieux I.

Beknopte inhoud:

Op vraag van het Minderhedenforum werd in kaart gebracht hoe het Minderhedenforum en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen de belangen behartigen van respectievelijk allochtonen en armen. Op basis van 18 semi-gestructureerde interviews met de achterban, stafmedewerkers en beleidsmedewerkers onderscheidde we een aantal knelpunten en succesfactoren wat betreft de participatie van de achterban en de strategieën om het beleid te beïnvloeden. Samenwerking moet het uitgangspunt zijn voor belangenbehartiging. Eerder dan te focussen op de verschillende benadering van de kansengroepen armen en allochtonen, moet de nadruk liggen op het gemeenschappelijke en op de basisrechten van iedereen.

SAMENVATTING

**VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN**

EINDVERHANDELING

Acad.jaar 2008/2009

Naam: Vandenbussche Bart

Richting: Sociale Agogiek

Titel verhandeling en promotor:

Belangenbehartiging bij kansengroepen

Promotor: Prof. Dr. Glorieux I.

Samenvatting:

Op vraag van het Minderhedenforum, belangenvereniging van etnisch-culturele minderheden, werd nagegaan welke knelpunten en succesfactoren zowel het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, belangenvereniging van armen, als het Minderhedenforum, ervaren bij het behartigen van belangen van kansengroepen. Om hier zicht op te krijgen bevroegen we 18 respondenten; zowel de achterban, beleidsmedewerkers als stafmedewerkers.

Een eerste reeks onderzoeksresultaten toont aan dat de diverse samenstelling van de achterban verschillende uitdagingen stelt. Door deze diversiteit is het niet evident om de oplossingen voor sociale problemen te bundelen in een gemeenschappelijk standpunt. Het zorgt ook voor onduidelijkheid over de vertegenwoordiging. Het gevaar bestaat dat alleen de probleemdragers die al het verst geëvolueerd zijn aan het woord komen, en dat opinion makers op die manier een vertekend beeld krijgen van de mondigheid van de probleemdragers.

Een tweede reeks onderzoeksresultaten bevestigt de keuze van organisaties voor gematigde strategieën. De top 5 van meest gebruikte strategieën om het beleid te beïnvloeden zijn informatieversterving, participatie in adviesorganen, lobbyen, overleg en onderhandelingen en het gebruik van de media.

Een derde reeks onderzoeksresultaten stellen het politiek kringloopmodel in vraag, als blijkt dat de inspanningen niet altijd het gewenste resultaat bekomen. Het blijft belangrijk te onthouden dat armoede en discriminatie structurele problemen zijn, waar je als maatschappij wel een antwoord op kan bieden.

We besluiten dat iedereen recht heeft op grondrechten die voor iedereen gelden en universeel zijn. De breuklijn hoeft niet te liggen tussen de verschillende benadering van de kansengroepen armen of allochtonen, maar de nadruk moet liggen op het gemeenschappelijke.

Dankwoord

Deze eindverhandeling had niet tot stand kunnen komen zonder het advies, de steun en hulp van een heleboel mensen.

Graag wil ik mijn promotor Professor I. Glorieux bedanken voor de methodologische begeleiding, de Wetenschapswinkel, het Minderhedenforum en het Vlaams Netwerk bij het bepalen en afbakenen van het onderwerp. Ik bedank Naïma Charkaoui voor haar begeleiding bij de aanvang van het traject en haar tips omtrent interessante theoretische bronnen en contactpersonen. Ik ben ook de mensen die op de één of andere manier betrokken zijn geweest bij mijn kwalitatief onderzoek, zeer dankbaar. Ik wil hierbij alle respondenten hartelijk bedanken omdat ze ondanks hun vaak drukke agenda tijd maakten voor een gesprek.

En verder wil ik professor Glorieux, Tine Buffel en Naïma Charkaoui alle drie bedanken om me de ruimte en tijd te geven om deze eindverhandeling af te werken.

Mijn familie, bedankt voor de vele kansen die ik bleef krijgen, dat ze trots mogen wezen, al heeft het een eindje geduurd.

En last but not least, mijn maatjes, voor de goede ontspanning, de nodige motivatie en het oneindige begrip.

INHOUDSTAFEL

Beknopte inhoud.....	3
Samenvatting.....	4
Dankwoord.....	5
Inhoudstafel.....	6
0. Inleiding: Interactief besturen.....	8
1. Het politiek kringloopmodel.....	10
1.1. Fase 1 – Participatie van de probleemdruager.....	11
1.2. Fase 2 – Het allochtoon middenveld.....	12
1.2.1. De situatie op lokaal niveau.....	13
1.2.3. De situatie op Vlaams niveau.....	13
1.3. Fase 3 – Mobilisatie van steun.....	15
1.3.1. Soorten strategieën.....	16
1.3.2. Keuze van strategieën.....	17
1.4. Fase 4 – Bepaling van de politieke agenda.....	19
2. Doelstellingen en onderzoeksopzet.....	20
2.1. Doelstelling van het onderzoek.....	20
2.2. Onderzoeksmethodiek.....	20
2.2.1. Dataverzameling.....	20
2.2.2. De steekproeftrekking.....	20
2.2.3. De vragenlijst.....	21
2.2.4. De onderzoeksvragen.....	22

3. Onderzoekresultaten.....	23
3.1. De achterban als probleemdrager.....	24
3.1.1. Input verzamelen.....	24
3.1.2. Gemeenschappelijke knelpunten.....	27
3.1.3. Spreekbuis van de ganse achterban.....	28
3.1.4. Wie behartigt wat waar?.....	29
3.2. Strategieën tot beleidsbeïnvloeding.....	31
3.2.1. Gematigde versus radicale strategieën.....	31
3.2.2. Knelpunten.....	33
3.2.3. Media als nieuwe radicale strategie?.....	34
3.2.4. Informele netwerken of structureel overleg?.....	35
3.3. Het beleid als probleemoplosser.....	37
3.3.1. Verdeling van de werkingsmiddelen.....	38
3.3.2. Politieke omgeving als determinerende factor?.....	38
3.3.3. Sectorale verhoudingen.....	40
4. Conclusie.....	42
4.1. Antwoorden op de onderzoeksvragen.....	42
4.2. 'Zonder minderheden, geen goed minderhedenbeleid'.....	44
5. Bibliografie.....	47
6. Bijlagen.....	49
6.1. Voorbeeldinterview.....	50
6.2. Interviewschema.....	64

0. Inleiding: Interactief besturen

Enkele maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat de overheden worden aangezet tot het herdenken van hun manier van besturen. Voorbeelden van dergelijke uitdagingen, die de overheid moeilijk alleen kan beheersen, zijn de globalisering, het verval van de democratie, de druk op de welvaartstaat en de toegenomen individualisering. De overheid als centrale probleemoplosser verliest aan legitimiteit; haar beleid aan doelmatigheid (Jordan, 1985; Dunn, 1995; Peters, 1996; Norris, 1999; Raes, 2002).

In zo'n context lijkt interactieve beleidsontwikkeling het meest tot zijn recht te komen. Dat houdt in dat een overheid in een zo vroeg mogelijk stadium burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en/of andere overheden bij het beleid betreft om in open wisselwerking en samenwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling, uitvoering en/of evaluatie van beleid te komen. (Pröpper & Steenbeek, 1999). Dergelijke manier van beleid voeren, kent enkele positieve gevolgen (Edelenbos & Monnikhof, 1998; Mayer, Edelenbos & Monnikhof, 2002; Denters et al., 2003):

- De gevoeligheid van beleidsmakers voor de verschillende belangen en wensen van maatschappelijke groepen en burgers wordt versterkt.
- De ervaren kloof tussen burger en bestuur wordt verminderd
- Beter (onderbouwd) beleid wordt gemaakt doordat ook andere bronnen van informatie en inzichten worden benut.

Door deze maatschappelijke ontwikkelingen, komen ook veel meer verschillende gevoeligheden naar boven. Deze worden het best verwoord door de verscheidenheid aan middenveldorganisaties. Een goed sociaal beleid moet, meer dan andere beleidsdomeinen, een product zijn van interacties, samenwerking en contacten met het middenveld en moet rekening houden met deze verschillende gevoeligheden die in de maatschappij leven.

In Vlaanderen is het Minderhedenforum zowel spreekbuis als belangenbehartiger van etnisch-culturele minderheden. Sinds het ontstaan van het Minderhedenforum in 2000 als Vlaams samenwerkingsverband tussen verenigingen van etnisch-culturele minderheden, doet het allochtone middenveld aan gezamenlijke belangenverdediging naar het beleid en naar de brede samenleving.

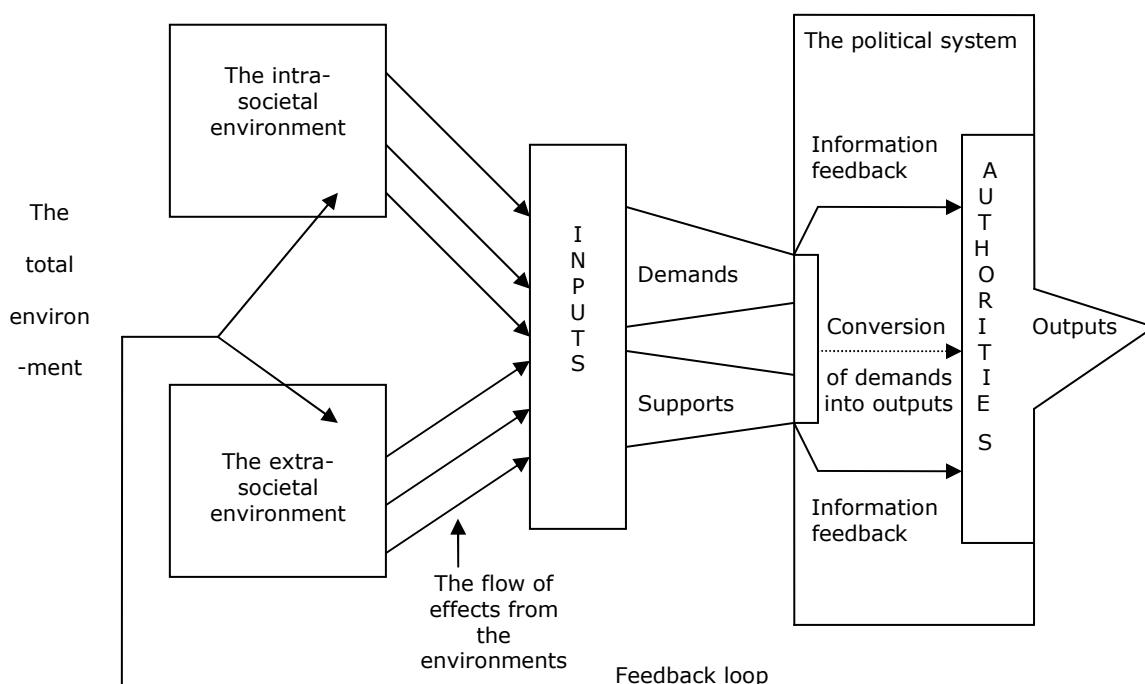
Omwille van de verschuivingen in onze samenleving en een sterkere betrokkenheid van middenveldorganisaties bij de vorming van het beleid, wil het Minderhedenforum hun positie continu in vraag stellen. Middenveldorganisaties krijgen in deze veranderende omgeving namelijk de kans om het beleid mee te gaan sturen, volgens de wensen of belangen van hun achterban. Daarom lanceerde het Minderhedenforum een vraag tot een beschrijvend onderzoek. Wanneer het Forum een beeld zou krijgen van het belangenbehartigingproces bij een andere organisatie, zou men hiermee rekening kunnen houden in zijn eigen visie, organisatiebeleid, en –begeleiding.

Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, verder Vlaams Netwerk of Netwerk genaamd, kende een gemeenschappelijke ontstaansgeschiedenis als het Minderhedenforum. Beiden zijn koepelorganisaties, die uit de achterban zijn ontstaan, en die dienen als centrale gesprekspartner voor de Vlaamse overheid. Net door deze gemeenschappelijke kenmerken, en zijn ervaring met belangenbehartiging, werd deze organisatie uitgekozen als vergelijkingsbasis. Omdat het hier echter gaat om visies, standpunten over belangenbehartiging, werd gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Het gaat hem niet over het formuleren van significante verschillen, wel over een verkenning van elkaars meningen en standpunten.

1. Het politiek kringloopmodel

Elchardus, Huyse & Hooghe formuleren in 'Het maatschappelijk middenveld' (2001) het beginsel van belangenbehartiging: *'Belangenbehartiging vertrekt in eerste instantie van het verzamelen van de noden van de burgers. Burgers kunnen hun wensen kenbaar maken aan de vereniging waarvan ze lid zijn. De vereniging verwerkt op haar beurt de vragen waarmee ze geconfronteerd wordt en selecteert de voor haar belangrijkste problemen'*.

Een klassiek model uit de politieke wetenschap kan ons helpen dit proces in kaart te brengen. Dit model stelt de politiek voor als een bedrijf dat grondstoffen (sociale problemen, verwachtingen, vragen en behoeften, gevoeligheden) omzet in producten (wetten en andere bindende beslissingen, diensten zoals onderwijs en openbaar vervoer).

Figuur 1 - De systeempolitieke benadering van Easton, gebaseerd op het politiek kringloopmodel van Almond en Powell (1972).

De **eerste fase** is te vergelijken met het opdelen van grondstoffen: problemen komen aan de oppervlakte (in het geval van discriminatie, bijvoorbeeld) of worden via een of andere ingreep (moties, memoranda, persberichten) zichtbaar gemaakt. Dat houdt in dat allerlei signalen uit de maatschappelijke ruimte opgevangen en, als ze te zwak zijn, versterkt worden.

Maar wat gebeurt er als die signalen niet sterk genoeg zijn? In een eerste paragraaf wijs ik daarom op de noodzaak van de participatie.

Niet alle behoeften die zich melden, worden echter in het kaderwerk van de politiek opgenomen. Er is méér nodig: de bewustwording dat een probleem de grenzen van het individuele overstijgt én dat het een oplossing kan vinden door overheidsingrijpen. In de **tweede fase** gaat het dus om de omzetting van 'persoonlijke problemen' naar 'maatschappelijke tendensen'. Men zou het ook het transport van de grondstoffen naar de verwerkingseenheid kunnen noemen. Sociale bewegingen spelen hierin een belangrijke rol. In een tweede paragraaf wordt daarom dieper ingegaan op het 'allochtoon' middenveld. Zij fungeren immers vaak als vernieuwers, vangen in hun contacten met andere groeperingen ideeën op en verwoorden dit opnieuw naar de overheid toe.

Er zijn honderden problemen die zo op de agenda van de politiek terechtkomen. Slechts een klein gedeelte ervan zal echter in aanmerking komen voor behandeling. Als een vraag naar overheidsoptreden een kans wil maken om door te stoten tot de beslissingscentra, moet het worden uitgedrukt in politieke machtstermen. Dit is de **derde fase** in het productieproces: de mobilisatie van politieke steun. Een derde paragraaf gaat kort dieper in op enkele van deze mobiliserende structuren.

Er kan uiteraard geen sprake zijn van een gelijktijdige behandeling van alle problemen en eisen die fase drie overleven. Op de agenda krijgen bepaalde punten prioriteit en andere worden aan de kant geschoven. Dat is wat in de **vierde fase** gebeurt. Bepalen wat urgent is en wat niet, leidt meestal tot conflicten. Politieke strijd breekt hier eveneens uit wanneer vanuit tegenstrijdige belangen uiteenlopende oplossingen worden bepleit. Een breed gamma van instrumenten ligt hier ter beschikking: een beroep op vroeger verworven machtsposities, (onttrekken van) steun bij verkiezingen, lobbyen, betogingen, stakingen. Ook bij tegenstrijdige belangen is het nodig voorrangsregels vast te leggen en compromissen te sluiten. Een beter begrip van de politieke omgeving zal ons helpen in het verklaren van het al dan niet slagen van een sociale beweging en het verklaren van een keuze die sociale bewegingen maken in het gebruik van bepaalde strategieën.

In elk van deze eerste vier fasen ontwikkelen de meeste middenveldorganisaties activiteiten die bepaalde belangen behartigen (Elchardus, Huyse & Hooghe, 2001). In de volgende paragrafen bespreken we de vier opeenvolgende fasen: de participatie van de probleemdager, sociale bewegingen onder de vorm van het allochtone middenveld, mobilisatie van steun en de bepaling van de politieke agenda.

1.1. FASE 1 - PARTICIPATIE VAN DE PROBLEEMDRAGER

Volgens interactieve beleidsontwikkeling is participatie van de probleemdager noodzakelijk om de verschillende gevoeligheden in de maatschappij te detecteren. Probleemdragers zijn de mensen

wiens leefwereld rechtstreeks getekend wordt door het sociale probleem waarvoor de belangenbehartiging ingezet wordt.

De nadruk op de participatie van de probleemdragers zelf is gebaseerd op het inzicht dat probleemdragers vaak niet of te weinig gericht aangesproken worden in zowel de probleemformulering als in het streven tot oplossing van sociale problemen (Bouverne-De Bie, 2003). Aldus worden zij herleid tot passieve toeschouwers bij de beleidsvorming en beleidsuitvoering.

Deze reductie tot passieve toeschouwer marginaliseert mensen tot toeschouwers bij de ontwikkeling van hun leefomgeving: de macht om hun situatie actief vorm te geven wordt hen ontnomen (Doom, 2001). Deze marginalisering kan in zijn uiterste consequentie leiden tot de ontwikkeling van een eigen "cultuurpatroon", een cultuurpatroon dat door Freire (1972) omschreven wordt als een "cultuur van het zwijgen". Deze cultuur van het zwijgen wordt gekenmerkt door een sterk isolement, geringe maatschappelijke invloed, weinig aangepaste voorzieningen, evenals door de berusting in de eigen situatie, en apathie voor acties die hierin verandering kunnen brengen.

Een effectieve probleembestrijding is daarom, volgens Freire, in eerste instantie een proces van culturele actie: het bevragen van de bestaande werkelijkheid op haar menselijke waardigheid. Probleemdragers zijn hierop aanspreekbaar: de socialisatie in een sociale probleemsituatie is niet per definitie in strijd met een besef van menselijke waardigheid (Van Regenmortel, 2002). Participatie is dus een sleutelbegrip in de belangenbehartiging, omdat het de verbinding maakt tussen enerzijds concrete probleemsituaties en anderzijds de diverse acties die nodig zijn om te komen tot een effectieve probleembestrijding (Bouverne-De Bie, 2003).

1.2. FASE 2 – Het allochtoon middenveld

Sociale bewegingen bundelen de concrete probleemsituaties en voeren diverse acties uit om tot een effectieve probleembestrijding te komen. In deze paragraaf willen we aandacht besteden aan enkele specifieke kenmerken van het allochtoon¹ middenveld. We kiezen ervoor om hier uitgebreid op in te gaan omdat het vermoeden bestaat dat deze kenmerken bepalen welke mobiliserende structuren het meeste kans op slagen hebben. Het 'kansarm' middenveld wordt hier niet beschreven, omdat we hier in dit onderzoek niet de focus op willen leggen.

---

¹ Gebaseerd op de ICEM-werkgroep (Interdepartementale Commissie Etnisch-Culturele Minderheden), die in 2003 een advies schreef over het allochtoon middenveld voor de Vlaamse overheid.

1.2.1. De situatie op lokaal niveau

Over heel Vlaanderen zijn wellicht een 1.000-tal grote en kleine "allochtone" verenigingen actief, de meeste op lokaal niveau. Wellicht, want er bestaat geen betrouwbaar, geactualiseerd adressenbestand, volgens onderzoek van Sierens naar effecten van het sociaal-culturele beleid voor allochtonen².

Lokale verenigingen vertonen een *zeer grote diversiteit*, die zich niet alleen uit in de grootte of de mate van stabiliteit, maar ook in de samenstelling en de kracht van de vrijwilligerskernen en het publiek. Sierens spreekt met enige voorzichtigheid over twee grote types van verenigingen: verenigingen van het "oude type" waarin vooral eerste generatiemigranten een stuk geborgenheid en veiligheid vinden; en verenigingen van het "nieuwe type" van waaruit vooral tweede en derde generatiemigranten aan belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding proberen te doen.

Hoewel deze verenigingen zich alsnog niet gemakkelijk in een hokje laten stoppen, doen de meeste verenigingen aan *sociaal-cultureel werk*. Hier zijn volgens Sierens verschillende positieve functies aan verbonden, die ook met name genoemd worden in het recente decreet op het sociaal-culturele volwassenenwerk: de gemeenschapsvormende, educatieve, culturele, emancipatorische en maatschappelijke activeringsfunctie.

Wanneer mensen ervoor kiezen lid te worden van een allochtone vereniging, is het *groepstoehoren* de belangrijkste reden. Voor andere, meer thematische of sectorale, doelstellingen (zoals cultuur, sport of religie) richten ze zich tot algemene autochtone verenigingen, zoals mutualiteiten, vakbonden enz.

Wat opvalt, is dat het voor de vrijwilligers van vele lokale allochtone verenigingen een hele opdracht blijft om de vereniging in stand te houden, het gaat immers om een relatief jong verenigingsleven dat bovendien niet altijd gemakkelijk aansluiting vindt bij tradities, noch bij die uit het land van herkomst, noch bij die welke doorheen de eeuwen in Vlaanderen gegroeid zijn. Hun opdracht wordt nog verzaamd door de *grote verwachtingen* die in de buitenwereld leven t.a.v. deze verenigingen. Zo worden heel wat verenigingen bijvoorbeeld geacht te participeren aan allerlei lokale overlegfora, ook wanneer ze helemaal nog niet met het oog daarop gericht zijn. Over het algemeen klagen de lokale verenigingen over een gebrek aan infrastructuur en financiële middelen en voelen ze zich *overgevraagd*.

1.2.2. De situatie op Vlaams niveau

Momenteel zijn er op Vlaams niveau 14 allochtone federaties (synoniem voor landelijke verenigingen) erkend in het kader van sociaal-cultureel werk. Uit het onderzoek van Sierens blijkt

---

² Sierens S., Effecten van het sociaal-cultureel beleid voor allochtonen. Eindrapport (Gent, december 2001).

dat ongeveer de helft van alle initiatieven aangesloten is bij een erkende landelijke vereniging, de andere helft niet, uit vrije wil of bij gebrek aan aanbod.

Zoals de lokale verenigingen, vertonen ook de landelijke verenigingen zowel intern als tussen de verenigingen onderling verschillen. Door keuzes in de Vlaamse regelgeving zijn deze bestaande federaties bovendien deels kunstmatige constructies. Sierens wijt in zijn onderzoek een aantal tekortkomingen aan dit kunstmatige karakter.

In vergelijking met autochtone landelijke verenigingen hebben allochtone federaties geen "afdelingen", maar eerder losse verbanden van autonome verenigingen. Mede daardoor is de band tussen de individuele leden en hun landelijke vereniging meestal beperkter dan dit bij de autochtone landelijke verenigingen het geval is. Daardoor valt het voor dat alleen een beperkt aantal sleutelfiguren op de hoogte is van de aansluiting bij een landelijke vereniging, laat staan bij het Minderhedenforum, terwijl voor de meesten de lokale vereniging zelf het enige referentiepunt is. Vanuit deze grote verscheidenheid is het *niet evident om een gemeenschappelijke maatschappijvisie te ontwikkelen*.

Een tweede, groter verschil met Vlaamse autochtone verenigingen, is dat allochtone verenigingen heel vaak opgeroepen worden als adviseurs, op zeer uiteenlopende beleidsdomeinen. Zo krijgen ze vaak een agenda opgedrongen die niet altijd overeenkomt met de agenda van de achterban.

Het is verder opvallend dat het professioneel en vrijwilligerskader van de landelijke verenigingen vaak bestaat uit mensen van de 2de of de 3de generatie, die in de eerste plaats gericht zijn op belangenbehartiging van hun gemeenschap. Dit profiel komt meestal niet of maar gedeeltelijk overeen met het profiel van de vrijwilligers in de aangesloten verenigingen, waarvan de meerderheid behoort tot de eerste generatie, en vooral gericht is op ontmoeting en herkenning.

Zoals eerder vermeld, is het professionele en het vrijwilligerskader van de allochtone landelijke verenigingen zwaar overgevraagd. Dat heeft in de eerste plaats te maken met het feit dat zij verwacht worden op een groot aantal overlegfora, zowel sectoraal en algemeen, als op landelijk, provinciaal als lokaal niveau. Daardoor komen de federaties onvoldoende toe aan de kerntaken waarvoor ze in het decreet op het sociaal-culturele volwassenenwerk erkend en gesubsidieerd worden, met name: ondersteuning van de organisatievorming binnen de gemeenschappen van etnisch-culturele minderheden, en van het vrijwilligerswerk in de bestaande en aangesloten verenigingen.

Hier ligt een belangrijke verklaring voor de al lang aanslepende discussies met de minderhedensector³, die verhoudingsgewijs over heel wat meer middelen beschikt dan het

---

³ De minderhedensector omvat momenteel één Vlaams Minderhedencentrum (VMC), een 25-tal lokale integratiediensten, 6 provinciale integratiecentra en 2 grootstedelijke integratiecentra (met lokale steunpunten) en wordt in het minderhedendecreet aangewezen als één van de 3 grote pijlers voor het Vlaamse minderhedenbeleid (naast de doelgroepen en de overheid). De algemene opdracht van de sector bestaat uit: het stimuleren en ondersteunen van een inclusief minderhedenbeleid op alle bestuursniveaus; het ontwikkelen van methodieken om de doelgroepen van dat beleid op een evenwaardige manier bij het politieke en

verenigingsleven. Een deel van deze middelen wordt momenteel op provinciaal en lokaal niveau ingezet voor het stimuleren van organisatievorming bij de doelgroepen en voor het ondersteunen van het bestaande verenigingsleven, conform de decretale opdracht van de sector om de maatschappelijke participatie van de doelgroepen te verhogen. Hiermee beweegt de minderhedensector zich duidelijk op een terrein dat –via het decreet op sociaal-cultureel volwassenenwerk- ook is toegewezen aan de allochtone landelijke verenigingen. Er zijn in het verre en nabije verleden al heel wat pogingen ondernomen om op dit gemeenschappelijke terrein tot duidelijke afspraken en samenwerking te komen. Maar deze afspraken bestaan lang niet overal, en waar ze bestaan vormen ze niet altijd een garantie voor blijvende goede relaties. Bekeken vanuit de verenigingen blijft het hier immers gaan om een soort van noodoplossing, die zou kunnen vermeden worden indien ze zelf maar over voldoende middelen zou beschikken.

Een situatieanalyse m.b.t. het allochtone middenveld kan op het Vlaamse niveau niet om het Minderhedenforum heen. Dit "forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden" werd door het minderheden decreet in het leven geroepen met de bedoeling een structurele gesprekspartner van de Vlaamse overheid te creëren, over alle gelegenheden die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen. Het Minderhedenforum steunt hiervoor in belangrijke mate op de landelijke allochtone verenigingen, maar wordt ook geacht de stem van niet of weinig georganiseerde doelgroepen van het minderhedenbeleid mee naar boven te brengen⁴.

1.3. FASE 3 – MOBILISATIE VAN STEUN

Als een vraag naar overheidsop treden een kans wil maken om door te stoten tot de beslissingscentra, moet het worden uitgedrukt in politieke machts termen. Sociale bewegingen kunnen hiervoor beroep doen op verschillende mobiliserende structuren. Die moeten er in eerste plaats voor zorgen dat mensen tot actie overgaan en vervolgens anderen kunnen overtuigen te sympathiseren met de activisten (McAdam, McCarthy & Zald, 1996).

Een eerste belangrijke mobiliserende structuur zijn *sociale relaties*. De mate van integratie en sociale verbondenheid wordt als belangrijke factor beschouwd in de vorming van individuele organisaties. Maar het idee dat sociale herkomst mobilisatie vergemakkelijkt, wordt niet eenduidig aangenomen. Mobilisatie is ook afhankelijk van leeftijd, leefsituatie, enz. (della Porta & Diani, 1999). Diezelfde auteurs stellen dat er ergens al een emotionele of psychologische verbondenheid moet zijn met de waarden en doelstellingen die de organisatie vooropstelt, voordat mensen overgaan tot participatie of sympathiseren met een organisatie.

Ook *netwerken* mobiliseren organisaties om acties te ondernemen. Linken tussen organisaties hebben een invloed op de activiteiten van de organisaties. Overlappende contacten kunnen voor

---

maatschappelijk leven te betrekken; het verhogen en bevorderen van de toegankelijkheid van algemene diensten en voorzieningen; het verhogen van het maatschappelijk draagvlak in de samenleving.

⁴ De Vlaamse overheid en het allochtoon middenveld (ICEM, 2003).

mogelijkheden zorgen een bron van uitdagingen zijn. Zij kunnen nieuwe ideeën opleveren en nieuwe samenwerkingen tot stand brengen. Maar overlappende contacten kunnen eveneens bedreigend zijn voor de oorspronkelijke identiteit van de organisatie. Een te verregaande samenwerking, waarbij één organisatie de overhand neemt, is nadelig voor het voortbestaan van andere organisatie. De plaats die organisaties innemen in netwerken hebben dus invloed op de activiteiten van de organisaties (Baker & Faulkner, 2002; Diani, 2002).

Mobilisatie van een beweging gebeurt in twee fasen: de consensus mobilisatie en de actie mobilisatie. *Consensusmobilisatie* is gericht op de constructie en verspreiding van bezorgdheid over mistoestanden. Men tracht een gemeenschappelijk denken te creëren. In de tweede fase, de *actiemobilisatie*, zal men trachten mensen ook daadwerkelijk te laten participeren in de activiteiten die de beweging organiseert. In deze tweede fase zal een rationele subjectieve kosten-batenanalyse een belangrijke rol spelen voor elk individu afzonderlijk. Acties die een groot risico voor het individu inhouden, zullen minder mensen aanzetten om te participeren, ook al zijn zij al van het idee waarvoor de beweging streeft, overtuigd.

Het komt er voor de sociale bewegingen dus op aan een resonantie te bewerkstelligen tussen het eigen denkkader en dat van het potentiële lid. In een volgende deelparagraaf bekijken we enkele concrete strategieën om een overeenkomst te bekomen tussen het denkkader van de organisatie, en dat van het beleid.

1.3.1. Soorten strategieën

Sociale bewegingen hebben een gamma aan strategieën tot hun beschikking om hun doel na te streven. Dit gamma kan gaan van een passieve, tot een zeer conflictueuze benadering. Meerdere auteurs vinden het stoorvermogen⁵ een belangrijk element voor een sociale beweging. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze strategieën een belangrijke plaats krijgen in de indeling die Van Noort, Huberts & Rademaker maakten.

Zij hebben een lijstje samengesteld van mogelijke strategieën, terug te vinden op de volgende pagina, die ze onderverdelen in 5 categorieën: *overhalen* (de gezagdrager belonen voor goed gedrag), *argumenteren* (de overheid trachten van zijn gelijk te overtuigen), *demonstreren* (laten zien dat velen achter de eisen staan), *procederen* (langs juridische weg zijn doel trachten te bereiken) en *contesteren* (de gezagsdrager schade berokkenen).

In de verschillende vormen van protest zitten ook verschillende actiologica vervat. Er zijn er drie te onderscheiden. Met de logica van het *aantal* wil men vooral aantonen hoe groot en sterk de aanhang is van een beweging. De logica van de *materiële schade* toont eerder aan hoe groot het stoorvermogen van een beweging is om de routine van het dagelijkse leven te onderbreken. De

---

⁵ In de sociale bewegingsliteratuur wordt het stoorvermogen als een belangrijk element beschouwd. Met het stoorvermogen doelt men op de mate waarin een organisatie het dagelijkse leven kan verstoren en zo eisen kan afdwingen (Hooghe, 2007).

logica van *getuigenis* gaat dan eerder in op het aantonen van de emotionele betrokkenheid van de actievoerders. (della Porta & Diani, 1999).

1. <u>Overhalen</u> - omkoping - steunverlening 2. <u>Argumenteren</u> <i>Direct</i> - lobbyen - deelname aan inspraak - deelname aan hoorzittingen - indiening van bezwaarschriften - lidmaatschap adviesorganen en commissies - overleg - onderhandelingen <i>Indirect</i> - informatieverschaffing aan het publiek - publiciteit - tentoonstellingen - publicatie van onderzoeksresultaten - organisatie van tribunalen of hoorzittingen 3. <u>Demonstreren</u> - demonstraties - protestbijeenkomsten en manifestaties - handtekeningenacties en petities - massale briefschrijfacties	4. <u>Procederen</u> - administratiefrechtelijk - civielrechtelijk - indienen van een aanklacht 5. <u>Contesteren</u> <i>Legaal en geweldloos</i> - staking - in opspraak brengen, negatieve publiciteit - verstoring overheidsapparaat (telefoonblokkade, gescheiden betaling) <i>Illegaal en geweldloos</i> - belegering - blokkade - bezetting - boycot - betalingsweigering - chantage <i>Illegaal en gewelddadig</i> - ordeverstoring - weerspannigheid en openlijke geweldpleging - bekladding - brandstichting - sabotage - gijzeling

Tabel 2 – Overzicht van strategieën van sociale bewegingen (Van Noort, Huberts & Rademakers, 1987)

1.3.2. Keuze van strategieën

Niet elke organisatie gebruikt eender welke strategie. Zowel de kenmerken van de organisatie zelf, als de kenmerken van de omgeving waar de organisatie zich bevindt, is van invloed op de keuze die een organisatie maakt voor een bepaalde soort strategie.

Een eerste bepalend kenmerk van de **organisatie** is de *organisatievorm*. Grootschalige hiërarchische organisaties zijn vaak gematigder in de gebruikte strategieën dan kleinschalige organisaties. Radicale acties zijn minder interessant voor grote organisaties aangezien het risico te groot is om aanhang, hun geprivilegieerde positie ten opzichte van autoriteiten, of hun reputatie te verliezen. Kleinere organisaties worden vaak gekenmerkt door hun egalitaire, basisdemocratische vorm waardoor het moeilijker is te kiezen voor onderhandelings- of argumentatiestrategieën. Dit houdt immers in dat een delegatie moet worden samengesteld om de onderhandelingen of het lobbywerk te leiden. De voorkeur wordt gegeven aan strategieën waarbij iedereen van de organisatie kan bijdragen, zoals demonstraties.

Naast de organisatievorm spelen de *werkingsmiddelen* die beschikbaar zijn voor de organisatie een belangrijke rol in de keuze van de soorten strategieën. Vier soorten werkingsmiddelen kunnen onderscheiden worden: mankracht of aanhang, geld, deskundigheid zowel op inhoudelijk als strategisch niveau en relaties en contacten. Voor elk type strategie zijn andere werkingsmiddelen nodig.

Wil men de strategie van het overhalen gebruiken, dan zal men allereerst moeten beschikken over relaties die men kan overhalen. Afhankelijk of men deze relatie wil omkopen via steunverlening zijn steun krijgen, zal men over voldoende geld of aanhang moeten beschikken. Bij het argumenteren is vooral inhoudelijke deskundigheid van belang. De beschikbaarheid van alom gerespecteerde aanhangers is eveneens een grote troef (Van Noort et al., 1987). Om te procederen heeft men dan weer juridische deskundigheid nodig, maar ook geld. Het verzamelen van bewijsmateriaal, advocaten, en de proceskosten zijn immers niet gratis. Zowel bij de strategie van demonstreren als die van het contesteren zijn de belangrijkste werkingsmiddelen de mankracht en de strategische deskundigheid. Het enige verschil tussen deze laatste strategieën is dat bij contesteren de aanhang ook bereid moet zijn om risico's te nemen.

Niet alleen de geschatte effectiviteit die men kan bereiken met de werkingsmiddelen en de organisatievorm is richtinggevend voor de keuze van een strategie, maar ook de *waarden van de actor en de ideologie* die hij aanhangt. Een organisatie die geweldloosheid als een belangrijke waarde beschouwt, zal geen gewelddadige strategieën gebruiken. De ideologie speelt in die zin een rol dat organisaties die een radicalere ideologie aanhagen, vaker zullen grijpen naar radicalere strategieën, zonder van deze regel een algemeenheid te maken (Van Noort, Huberts & Rademakers, 1987).

Anderzijds zijn de kenmerken van de **omgeving** waarin de organisatie zich bevindt belangrijk. McAdam en Tilly et al. (2001) noemen de relatieve open- of geslotenheid van de beleidscontext als een voorbeeld. Zoeken beleidsmakers input of niet, zijn er bestaande kanalen zoals in corporatistische situaties voor inbreng van sociale bewegingen?

Rucht (2000) duidt hierbij op het feit dat het *geografische niveau* waarop de organisatie actief is ook een rol speelt in de keuze van strategische opties. Daarnaast zijn strategieën ook onderhevig aan *modetrends*. Della Porta & Diani (1999) wijzen erop dat men fluctuaties heeft in de strategieën die gebruikt worden. Zo waren in de jaren zestig vooral teach-ins en demonstraties veelgebruikte strategieën, terwijl in de jaren zeventig de bezettingen populair waren (Van Noort et al., 1987). Maar naast deze cyclische fluctuaties zijn er ook meer stabiele tendensen te onderscheiden. Een verbreding van het repertoire van protestacties en de verwerping van gewelddadige politieke acties lijken in de Westerse democratieën meer en meer ingang te vinden (della Porta & Diani, 1999).

Voor elke actie moet een organisatie enkele strategische dilemma's overwinnen. Elke vorm van actie zendt immers een andere boodschap uit naar een ander publiek. Welke boodschap men naar *welk publiek* (andere organisaties, de media, beleidsmakers...) wil sturen is dus een belangrijke overweging in het maken van een keuze tussen verschillende strategieën. Bovendien sluiten sommige strategieën elkaar uit. Kiest men voor een radicale strategie zoals ordeverstoring, dan zal dit een effectieve lobbystrategie uitsluiten.

1.4. FASE 4 – BEPALING VAN DE POLITIEKE AGENDA

Er kan uiteraard geen sprake zijn van een gelijktijdige behandeling van alle problemen en eisen die fase drie overleven. Op de agenda krijgen bepaalde punten prioriteit en andere worden aan de kant geschoven. Hierbij speelt de overheid –door onder andere de nadruk die zij legt in haar beleidsopties, het kiezen van haar partners en experts, enz. – een overheersende rol. Volgens McAdam et al. (1996) zijn er 4 aspecten die de politieke beperkingen en mogelijkheden beïnvloeden. Deze politieke beperkingen en mogelijkheden – uniek in een nationale context- hebben invloed op de totstandkoming van sociale bewegingen.

Met *formele toegangsregels* doelt men op de relatieve openheid of geslotenheid van het institutionele politieke systeem. Zowel extreem gesloten als extreem open politieke systemen zijn minder gunstig voor protestorganisaties. Formele regels die positief bijdragen zijn onder andere dat de vrijheid van verenigingen grondwettelijk is vastgelegd, dat organisaties juridisch erkend kunnen worden en dat zij een vorm van formele erkenning kunnen krijgen, zoals in adviesraden en dergelijke.

Ook de *respons van de elite* is een factor. Tarrow (1983) stelt dat nieuwe sociale bewegingen slechts resultaten zullen boeken, als ze allianties kunnen sluiten met hervormingsgezinde leden van de elite. Allianties met mensen die betrokken zijn in het beleid zijn dus zeer waardevol voor organisaties. Als er vanuit de elite geen wil is voor zo een alliantie, moet men manieren trachten te vinden om deze af te dwingen. In dit opzicht wordt het stoorvermogen als een belangrijk element beschouwd.

Het aspect van de *actuele machtsconfiguratie* gaat ervan uit dat afhankelijk van welke partijen aan de macht zijn, de kansen voor organisaties om zich te ontwikkelen groter of kleiner kunnen worden. Zo zouden de progressieve partijen bepalend zijn voor het positief ontwikkelen van nieuwe sociale bewegingen, waarbij onder progressieve partijen vaak de socialistische en communistische partijen worden begrepen (Hooghe, 1997; Hanspeter, Kriesi, Koopmans, Duyvendak, & Giugni, 1995). Maar een strategische reden om niet enkel aan te sluiten bij de progressieve partijen, was dat de bewegingen geen exclusieve banden wilden met één politieke partij. Een dergelijke keuze zou hen sterkt hebben beperkt in hun lobbypraktijken.

De *informele procedures* wijzen tenslotte op hoe de elite informeel omgaat met organisaties die de elite uitdagen. Worden zij geduld of misschien eerder in de verdrukking gebracht? Een verandering in de benadering van de elite naar de sociale bewegingen kan een factor zijn in het succes of falen van die beweging. Kriesi en zijn team (1992) stellen dat een pacificatiedemocratie relatief open procedures zal ontwikkelen voor de omgang met sociale bewegingen. Hooghe (1997) betwist dit punt in die zin dat er steeds de mogelijkheid bestaat dat de vroegere tegenstrevers die nu samen de elite vormen, de rangen achter zich sluiten en tot een eliteconsensus komen die gericht is tegen nieuwe generaties challengers.

2. Doelstellingen en onderzoeksopzet

2.1. DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

Het Minderhedenforum wil een onderzoek aangaan om een beeld te hebben van belangenbehartiging bij kansengroepen. Met deze verhandeling wil men de basis leggen naar onderzoek in de toekomst. Via de bekomen gegevens kan dan worden nagaan welke acties het Minderhedenforum in de toekomst kan ondernemen om zijn positie van belangenbehartiger te versterken.

Daartoe kan het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen als vergelijking dienen, want deze organisatie doet net als het Forum aan belangenbehartiging van kansengroepen en profileert zich op Vlaams niveau.

Het onderzoek wil geen significante verschillen onderzoeken, maar wel op basis van kwalitatieve interviews een overzicht bieden van bestaande knelpunten en succesfactoren.

2.2. ONDERZOEKSMETHODIEK

2.2.1. Dataverzameling

In het onderzoek werd gebruik gemaakt van een kwalitatieve werkwijze. Dergelijke benadering laat toe om bestaande knelpunten en succesfactoren bij de belangenbehartiging van deze kansengroepen te signaleren. De dataverzameling vond plaats in de periode tussen 27 mei en 11 juni 2007, via face-to-face-interviews. De duur van de gesprekken varieerde van twintig minuten tot twee uur.

De interviews werden met toestemming van de respondenten opgenomen en nadien letterlijk uitgetypt (voor een voorbeeld: zie bijlage 1). Deze data werden gebruikt voor de analyse van de onderzoeksgegevens. Voor deze analyse werd de one sheet of paper-methode gebruikt. Deze werkwijze omvat vijf stappen: (1) het selecteren van de relevante informatie uit de interviews, (2) het opsplitsen van deze relevante informatie in fragmenten die betrekking hebben tot één bepaald onderwerp, (3) het labelen van de relevante tekstfragmenten, (4) het ordenen van de verschillende labels in fundamentele clusters en (5) het beantwoorden van de onderzoeksvragen met behulp van de clusters.

2.2.2. De steekproeftrekking

Wiercx & Woodward voerden in 2004 een onderzoek naar vernieuwend transnationaal gelijkheidsbeleid. Zij kampten met enkele methodologische uitdagingen die te maken hebben met de onderzochte populatie. Uit de literatuur die zij bespreken, blijkt immers dat

belangenbehartigingsorganisaties moeilijk te definiëren zijn omdat ze in zeer uiteenlopende vormen voorkomen. Ze verschillen onder meer op het vlak van hun omvang en ontwikkelingsfase.

De populatie waarover we in dit onderzoek immers meer gegevens wensen te verzamelen, zijn de actoren die worden betrokken in de belangenbehartiging van zowel armen als etnisch-culturele minderheden in Vlaanderen. Dit onderzoek beperkte zich tot het Minderhedenforum en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Dit zijn beiden gelijkemansorganisaties die aan beleidsbeïnvloeding doen en zich op Vlaams niveau profileren.

Zoals het politiek kringloopmodel (Almond & Powell, 1972) aantoont, is belangenbehartiging een proces dat zich op verschillende niveaus afspeelt. Deze verschillende niveaus vertalen zich in drie verschillende categorieën respondenten: de achterban, de stafmedewerkers van de centrale organisaties en de beleidsmedewerkers. De respondenten werden aangereikt door stafmedewerkers bij het Forum en het Netwerk. Het gaat hier dus over een selecte steekproef. Bij het lezen van de resultaten moeten we dus rekening houden dat deze niet te generaliseren zijn naar alle organisaties die aan belangenbehartiging doen van kansengroepen.

In totaal werden 18 personen geïnterviewd, hun codelabels staan samengevat in onderstaande tabel. Respondent BF3 en BN3 is één persoon, die zelf aangeeft zowel met het Forum als met het Netwerk contacten te hebben.

Minderhedenforum	Vlaams Netwerk
Stafmedewerkers	Stafmedewerkers
SF1	SN1
SF2	SN2
SF3	SN3
SF4	SN4
Beleidsmedewerkers	Beleidsmedewerkers
BF1	BN1
BF2	BN2
BF3	BN3
	BN4
Achterban	Achterban
AF1	AN1
AF2	AN2

Tabel 3: De respondenten en hun codering

2.2.3. De vragenlijst

Voor de bevraging van de respondenten viel de keuze op semi-gestructureerde diepte-interviews. Op die manier kwamen enkele onderwerpen zeker aan bod, maar bestond de mogelijkheid nog om door te vragen indien nodig.

Een overzicht van het volledige interviewschema vindt u terug in bijlage 2. Bij elk interview werd gepeild naar de link met de centrale organisatie en naar de persoonlijke invulling van de term 'belangenbehartiging'. Verdere vragen betroffen telkens 3 thema's: activiteiten van de centrale organisatie, relatie tot de achterban en toegang tot netwerken en coalitiestructuren. Elke categorie kreeg nog enkele specifieke vragen, zodat kon gepeild worden naar enkele deelaspecten. Op voorhand kregen de respondenten de vragenlijst doorgestuurd, zodat men over de vragen kon reflecteren. Sommige respondenten hadden echter geen tijd om de vragenlijst op voorhand door te nemen, aan hen werden dan open vragen gesteld.

2.2.4. Onderzoeksvragen

Het Minderhedenforum lanceerde een vraag tot onderzoek. Want hoewel elke organisatie ijvert voor het behartigen van de noden en wensen van zijn achterban, bestaat er weinig kennis over de werkmethoden en visies van belangenbehartigers van andere kansengroepen.

Zoals uit de literatuurstudie blijkt, proberen belangenbehartigers door middel van participatie de verschillende gevoeligheden in de maatschappij te detecteren. Maar op welke manier verzamelen ze deze behoeften? Hoe zijn de interne overlegstructuren van het Forum en het Netwerk opgebouwd? Kan je elke probleemdruager laten vertegenwoordigen in overlegraden?

Zowel het Netwerk als het Forum kunnen beroep doen op verschillende mobiliserende structuren om ervoor te zorgen dat mensen tot actie overgaan. Hoe kan je echter de achterban mobiliseren? Op welke manier beïnvloedt de media de belangen van de kansengroepen? Wat is het belang van netwerken?

Wat uiteindelijk prioriteit krijgt op de agenda, en wat aan de kant wordt geschoven, hangt af van de politieke omgeving en de keuze voor bepaalde strategieën. Is het zo dat de organisaties anders worden benaderd door de overheid? Op welke manier worden ze gefinancierd, en zijn ze daardoor wel nog onafhankelijk van de overheid? Is de link met politici bepalend voor de slaagkansen van de belangenbehartiging?

De eerder geformuleerde doelstelling vertaalt zich in deze centrale onderzoeksvragen:

- Welke strategieën gebruiken centrale organisaties om de achterban te laten participeren?
- Welke strategieën gebruiken centrale organisaties om steun te mobiliseren?
- Welke strategieën gebruiken centrale organisaties om het beleid te beïnvloeden?

3. Onderzoeksresultaten

De bespreking van de onderzoeksresultaten dient om een globaal beeld te schetsen van de wijze waarop het Minderhedenforum en het Vlaams Netwerk aan belangenbehartiging doen. Er dient hierbij vermeld te worden dat deze resultaten helemaal niet generaliseerbaar zijn naar de volledige belangenbehartiging van alle kansengroepen. Om de resultaten op een treffende wijze te illustreren, worden de respondenten hier en daar zelf aan het woord gelaten.

Eerst wordt de positie van de centrale organisaties tegenover de achterban beschreven. Welke tactieken en instrumenten wenden zij aan om hun sociale problemen te bundelen, en welke vragen en bemerkingen signaleren beiden? In een tweede paragraaf worden enkele succesfactoren en hindernissen, bij het beïnvloeden van het beleid, belicht. Kiezen de organisaties voor gematigde of radicale strategieën? Speelt de media hierbij een doorslaggevende rol? Kiest men eerder voor informele netwerken of voor structureel overleg? In een derde paragraaf tenslotte wordt de positie van de centrale organisaties tegenover het beleid verduidelijkt. Kunnen we een conclusie trekken uit de verdeling van de werkmiddelen, de politieke omgeving en de sectorale verhoudingen?

3.1. DE ACHTERBAN ALS PROBLEEMDRAGER

In elke fase speelt de achterban een essentiële rol. Belangenbehartiging vertrekt altijd vanuit de probleemdruager. Het is dus aan de belangenbehartiger om de cultuur van het zwijgen te helpen doorbreken en de sociale problemen te verzamelen en te bundelen. In de eerste deelparagraaf wordt beschreven hoe beide organisaties dit doen. Het is niet de bedoeling dieper in te gaan op participatiedrempels, maar wel om een overzicht te geven hoe beide organisaties de sociale problemen verzamelen. Daarbij wordt dieper ingegaan op de participatieve methodiek van de verenigingen waar armen het woord nemen, omwille van de waarde die de verenigingen hieraan geven.

Een tweede deelparagraaf schetst kort enkele voorkomende knelpunten.

Een van de grotere uitdagingen van een belangenbehartiger wordt beschreven in een derde deelparagraaf: het bundelen van alle meningen en suggesties in 1 gemeenschappelijk standpunt.

Niet alleen de draagkracht van de boodschap bepaalt of de oplossing al dan niet effectief zal zijn. Die effectiviteit is immers ook afhankelijk van de persoon die behartigt. De discussie over wie deze rol op zich moet nemen, wordt samengevat in een vierde deelparagraaf.

3.1.1. Input verzamelen

Het **Minderhedenforum** is door de Vlaamse overheid decretaal⁶ erkend als centrale gesprekspartner. Vanuit deze decretale basis ziet het Minderhedenforum de participatie vanuit de ruime basis dan ook als cruciaal voor zijn werking. Daarbij wil het Minderhedenforum zowel een kwantitatief ruime basis als een kwalitatief diverse basis bij zijn werking betrekken. De basisinstrumenten van het Minderhedenforum voor participatie zijn de Raad van Bestuur, de werkgroepen en de platformen. Omwille van het belang dat het Minderhedenforum hecht aan participatie, worden deze instrumenten aangevuld met andere, complementaire initiatieven. In 2007 waren het Brussels Platform, de werkgroep onderwijs, de werkgroep werkgelegenheid en de ad-hoc werkgroepen anti-discriminatie en het denkproces over participatie actief.

Wij strijden voor een aantal elementaire rechten van een bepaalde doelgroep, die ondanks de theorie dat zij over alle rechten beschikken, (...) niet over de middelen beschikken om hun eigen belangen te verdedigen, of een eigen plaats in te nemen in deze maatschappij. (AF2).

Het **Netwerk** organiseert verschillende overleggroepen rond de verschillende grondrechten. Telkens zijn vertegenwoordigers van de lidverenigingen, maar ook deskundigen van lokale verenigingen of experts, aanwezig, begeleid door een stafmedewerker. 3 thema's worden proactief opgevolgd: onderwijs, werkgelegenheid en sociale economie en wonen. Andere thema's worden reactief opgevolgd: gezondheid, cultuur, energie, duurzame ontwikkeling, lokaal sociaal beleid, technologie, integrale jeugdhulp, schulden, jongeren.

Het Minderhedenforum en het Netwerk zijn er gekomen op vraag van lokale organisaties. Er bleek nood te zijn aan een gemeenschappelijk kanaal, die de organisaties kon dienen om de dialoog met het beleid aan te gaan. Toch ligt de focus van het Netwerk op de contacten met lokale organisaties. Dit heeft vooral te maken met een verschil in structuur; het Forum is eigenlijk de vertegenwoordiger van de allochtone federaties, die op hun beurt de lokale organisaties bundelen. Zij werken dus met een zeer verscheiden achterban, alsook met een groot aantal allochtone organisaties.

In een ideaal systeem zou elke federatie kunnen een soort van werkgroep van zeg maar specialisten bij hun zelforganisaties, bij hun lidverenigingen, bijeen roepen om input te verkrijgen, en dat er dan eigenlijk op dat niveau een werkgroep onderwijs komt waar er meer input is. (SF4).

Op de vraag hoe de stafmedewerkers van het **Minderhedenforum** nog aan input geraken, werden er verschillende opties opgesomd. Afhankelijk van het thema, gaan stafmedewerkers ter plaatse bij lokale verenigingen die veel van het thema kennen, en volgen ze daar activiteiten mee. In de

---

⁶ In het Minderhedendecreet (1998) staat in artikel 9: "Om de communicatie met en de betrokkenheid van de doelgroepen en hun organisaties bij het minderhedenbeleid te verzekeren, zal de Vlaamse regering een forum van organisaties van etnisch-culturele minderheden als gesprekspartner erkennen. Dit forum biedt een kader om overleg te plegen en visies of standpunten uit te brengen over alle gelegenheden die de doelgroepen aanbelangen en die de integratie in de samenleving bevorderen. De Vlaamse regering kan nadere regels bepalen inzake erkenning en subsidiëring van dit forum."

wekelijkse nieuwsbrief via e-mail worden geregeld concrete vragen gesteld. Eventueel wordt er dan een ad-hoc werkgroep opgericht rond dergelijk onderwerp. Ook bredere contacten, zowel met de achterban als met de academische wereld, zorgen voor input.

Mijn moeder werkt ook in een onthaalbureau in Antwerpen, via haar krijg ik ook input over de nieuwere groepen, hoe zij de situatie ervaren, de problemen met de kinderen in het onderwijs, het is een gediversifieerde methode om aan input te krijgen, (...), omdat enkel de federaties, dat zou niet voldoende zijn, hoewel die ook wel weten wat er leeft bij de achterban, daar heb ik wel vertrouwen in, dat zij wel weten waar het over gaat, niet over alles, maar over de grote dingen wel. (SF4)

Nu wat ik ook doe is het verzamelen van verslagen van activiteiten van zelforganisaties, via de tijdschriften enzo, zo geraak ik ook wel aan input. (SF4).

Het Minderhedenforum kent echter geen standaard participatieve methodiek, in tegenstelling tot het Netwerk, waar de **dialogmethode** een van de uitgangspunten van de armoedebestrijding vormt. In het jaarverslag van 2007 maakt het Forum dan ook gewaag dat het jaar 2007 volop in teken stond van de participatie en dat men uit de resultaten van denkprocessen, in 2009 verschillende acties gaat ondernemen. Ik kies ervoor om in volgende deelparagrafen de dialogmethode uitgebreid te beschrijven, dit omwille van de waarde van dit proces voor de verenigingen waar armen het woord nemen en voor het Netwerk. Het vormt immers de basismethodiek en het uitgangspunt van de emancipatie van armen.

Het Netwerk kiest voor de dialogmethode om de participatie van vereniging in het beleid te realiseren. Die methode vertrekt steeds vanuit de ervaringen van de mensen. Van de dialoog met werkveld en beleid verkrijgt de vereniging meer kennis over het onderwerp. Daarna maakt ze een dossier met beleidsaanbevelingen over aan het beleid. Het ritme van de deelnemers wordt gedurende het hele proces gerespecteerd. Dat maakt dat de dialogmethode een proces van langere duur is, waarbij mensen in armoede in hun eigen tempo, zonder druk op gebied van timing en resultaten, kunnen participeren in het beleid.

In de *eerste fase* verloopt het overleg *op het niveau van de verenigingen* waar armen het woord nemen. De ervaringen van mensen die de situatie zelf beleven wordt samengebracht. Dit gebeurt eerst door een rustige bespreking in een vereniging. Soms wordt dit gevolgd door overleg tussen verschillende verenigingen. Beide vormen van overleg verlopen dan parallel en vragen een voortdurende terugkoppeling naar de brede groep in de eigen vereniging. Om de participatie van mensen in armoede van bij de start ernstig te nemen, moet dit proces van dialoog ook toegepast worden bij het bepalen van de thematiek waarrond gewerkt zal worden. Armen verkennen eerst welke situaties het belangrijkste zijn in hun dagelijks leven en overlopen deze om na te gaan in hoeverre zij in aanmerking komen voor verdere uitdieping. Op het einde van deze interne verkenningsfase wordt afgesproken rond welke aspecten de participatie aan het beleid geconcretiseerd zal worden.

De *tweede fase* is het *externe overleg* met die 'partners' uit private of publieke diensten en instellingen, die de ervaringen en voorstellen van de verenigingen kunnen aanvullen met hun

specifieke deskundigheid. De groep van armen die deelnemen aan het overleg moet hierbij voldoende groot blijven. Dit moet gebeuren met voldoende terugkoppeling naar de bredere groep die niet rechtstreeks aan het overleg kan deelnemen. Het is ook wenselijk dat de groep armen in aantal een voldoende groot aandeel heeft in het geheel van de vergadering. Niet om "in de meerderheid" te zijn maar om aan te voelen dat hun inbreng en bijdrage een centrale plaats inneemt in het gebeuren.

In de *derde fase* pas wordt er door de vertegenwoordigers *overleg* gepleegd met de *beleidsinstanties*, die beslissingsbevoegdheid hebben op het betrokken terrein. Er zullen onvermijdelijk vergaderingen van de eerste en tweede fase hernomen moeten worden. Dit is afhankelijk van de manier waarop beleidsverantwoordelijken reageren op de bevindingen en voorstellen van de verenigingen. Als de reactie afwijzend is maar toch in een opbouwende sfeer verloopt, kan het proces van de dialoogmethode rond bepaalde alternatieven hernomen worden vanaf de eerste fase. Als de nieuwe alternatieven nauw aansluiten bij de oorspronkelijke voorstellen van de verenigingen, zal het sneller kunnen lopen. Als de nieuwe alternatieven grondig verschillen met de oorspronkelijke voorstellen zal de herneming van het hele proces meer tijd vergen.

Er zijn enkele belangrijke voorwaarden voor een volwaardige dialoog. Beleidsparticipatie van mensen in armoede wordt immers niet gerealiseerd door enkel een geschikte participatiemethode uit te kiezen. Belangrijker nog zijn de omstandigheden waarin geparticipeerd wordt en de mate waarin de nodige randvoorwaarden voorzien worden.

Een groep moet *veiligheid* bieden aan alle deelnemers. Het volstaat niet om wat armen enkele keren samen rond de tafel te zetten en hen daarna te confronteren met vertegenwoordigers van de overheid. De groep moet de tijd hebben om te groeien. Als problemen, knelpunten, onderliggende problemen op tafel moeten komen, moet er vertrouwen zijn om dingen te zeggen zoals ze zijn en om samen te zoeken naar het waarom. Dit kan pijnlijke herinneringen oproepen, schaamte meebrengen, ...

Alle deelnemers moeten op één of andere manier *interesse* hebben voor het thema en voldoende deelnemers moeten op dat vlak concrete en recente *ervaringen* hebben. Men heeft er vroeger mee te maken gehad, mensen weten dat ze er vroeg of laat ook mee te maken zullen hebben, men heeft de problemen ooit kunnen omzeilen, ... Het is uit die ervaringen dat knelpunten en onderliggende problemen gedetecteerd kunnen worden. Hoe meer eigen ervaringen, hoe waardevoller ook het resultaat. Ook recente ervaringen zijn cruciaal, omdat wetgeving, reglementeringen en werkwijzen veranderen en evolueren en de praktische effecten van een aantal zaken er hierdoor heel anders uit kunnen zien.

Om tot bruikbare adviezen te leiden moet het onderwerp in de loop van het proces *afgebakend* kunnen worden tot een *beheersbaar thema*. De hervorming van justitie is bijvoorbeeld niet werkbaar voor een groep omdat er te veel achtergrondinformatie voor nodig is. Er zijn te veel problemen die daarin aan bod kunnen komen en er zijn te veel diensten of beleidsmakers waarop

adviezen moeten gericht worden. Het is daarom nodig dat een overzichtelijk deelthema kan gekozen worden, waarop de groep geconcentreerd kan werken en waarbij niet teveel verschillende bevoegdheden betrokken zijn.

Het zijn deze elementen die belangrijk zijn om armen uit hun cultuur van het zwijgen te halen. Indien armen niet betrokken worden bij het formuleren van veranderingsvoorstellen komt men vaak tot halve waarheden en halve oplossingen, waar armen niet echt beter van worden of waarvan men de draagwijdte in negatieve zin onderschat. Ook gaat de overheid dit waarderen.

Dat zien wij in belangenverenigingen dat zij soms met heel concrete voorstellen komen. (...) Eigenlijk is de kunst van signalen te vertalen in concrete beleidsaanbevelingen, of voorstellen. (BN1)

Het volledige pakket met zinvol materiaal kan verzameld worden in een dossier dat een overzicht geeft van de achtergrond en een beschrijving geeft van de verschillende fasen en resultaten van het proces. De groep bepaalt op basis daarvan een strategie: wie moet op de hoogte zijn van deze knelpunten en adviezen, wie heeft er ter zake beslissingsbevoegdheid, op welke manier benaderen we hen, wie zijn mogelijke partners...?

3.1.2. Gemeenschappelijke knelpunten

Zowel de centrale organisaties als de beleidsactoren formuleren enkele bekommernissen over deze participatie. Het Forum én het Vlaams Netwerk signaleren dat hun lidorganisaties zich overgevraagd voelen.

De Vlaamse overheid vraagt het aan ons, wij vragen het aan de verenigingen, en de verenigingen vragen het aan de individuen, en soms is het gewoon teveel. (SF3).

De valkuil die immers optreedt bij overbevraging, is dat er sneller moet gereageerd worden, maar je daardoor moet je enkele noodzakelijke voorwaarden, zoals veiligheid, opgeven.

Het is niet mogelijk om dat op een serieuze manier te doen, volgens de principes die wij belangrijk vinden, dat er echt participatie is van mensen in armoede (...) In elke vereniging hebt ge een paar sterke figuren die al heel lang meedraaien, en als er geen tijd is om het op een andere manier te doen, zijn het altijd dezelfde mensen dat je gaat aanspreken (SN4).

Beleidsactoren ervaren net die snelheid echter ook als een werkpunt van de verenigingen:

Op een bepaald moment hebben ze dat niet door dat ze in feite één van hun armen eigenlijk naar voor schuiven, waar ze in feite het zelf net zo goed zouden kunnen doen, want dat verschil eigenlijk niet meer groot is hé (...) dat ge ook niet moogt zeggen: die spreekt voor alle armen. (BN2).

Het Netwerk signaleert dat men vaak veel te laat geconsulteerd wordt.

Wij zitten al jaren te vragen, en allerlei sterke vragen van de verenigingen in te dienen, en we krijgen daar altijd op die weinigzeggend zijn, en op het moment dat er dan toch politieke wil is om een

vrijtijdskaart te maken, op één maand tijd gaat dat ontwerp er moeten zijn en dat moet plots heel heel snel gaan. (...) En dat heeft veel te maken met de verkiezingen volgend jaar, alle ministers willen vanaf nu nog eens op de televisie komen. (SN3)

Het gevaar bestaat dat de participatie in een verder stadium afneemt.

Het doordrukken van die standpunten, gebeurt soms achter de schermen, dat ook essentieel bij het lobbywerk, dat een aantal zaken ook vertrouwelijk zijn en informeel gebeuren, en dan gebeurt het dat in dat deel van het proces mensen in de armoede niet betrokken zijn. (SN4)

3.1.3. Spreekbuis van de ganse achterban?

Maar in wiens naam spreekt het **Minderhedenforum**? Is het de spreekbuis voor alle etnisch-culturele minderheden, zoals de wettekst pretendeert, of enkel van de allochtone zelforganisaties?

Het Minderhedenforum is en kan ook niet gelegitimeerd worden namens de etnisch-culturele minderheden met wie ze spreken, ze kan enkel spreken namens de organisaties, dat is moeilijk want wij als overheid gaan er dan uit van: wat zij zeggen, dat is hetgeen waar we moeten mee rekening houden, maar is het effectief namens etnisch-culturele minderheden? (...) Etnisch-culturele minderheid, dat is heel de wereld, dat is alle maatschappelijke posities, dat is man en vrouw, enfin, dat is alles door elkaar. (BF2)

Dat zijn de federaties die samen over een bepaald ding denken, federaties en hun achterban, dat niet elke allochtoon die dan zo denkt hé. (SF4).

Ook bij de achterban geeft men aan dat het soms moeilijk kan zijn om de verschillende meningen in één gezamenlijk standpunt te vertalen. Het gaat immers dikwijls om gevoelige onderwerpen, zoals religie of de reden van vertrek.

Hoe ga mij als zelforganisatie van een christelijke minderheidsgroepering, die gevlucht is uit zijn land, omwille van de islam, nog gaan aansluiten bij een islamitische federatie? (ANF2)

Toch benadrukt het Forum dat men aan de diversiteit van de achterban probeert tegemoet te komen door zich te richten op de gezamenlijke punten, eerder dan op de verschillen, bijvoorbeeld door de Raad van Bestuur, het orgaan waar de standpunten van het Forum worden goedgekeurd, representatief samen te stellen uit vertegenwoordigers van de federaties. Daar wordt er onderhandeld met de idee of het standpunt geldig is voor elke etnisch-culturele minderheid. Dit lijkt een zeer grote uitdaging te zijn voor een belangenbehartiger: een standpunt formuleren waarin iedereen zich kan vinden.

We kijken naar de gemeenschappelijke problemen. (...) Soms op het niveau van de raad van bestuur dat er beslist wordt, een soort solidariteit onder etnisch-culturele minderheden, maar er zijn toch heel wat dingen die gemeenschappelijk zijn, en soms zijn er ook mensen die afwijkende meningen hebben, maar dat onvermijdelijk. (SF4).

Ook binnen het **Netwerk** leeft de discussie of men nu al dan niet in naam van alle armen spreekt, of enkel in naam van de organisaties. Hier signaleert men vooral dat men de achterban nog niet volledig bereikt.

Het is alleen extreem belangrijk dat ze blijven rekening houden met de diversiteit van hun doelgroep. Dat is ook een beetje het probleem van een belangenbehartiger. Dat die ergens een gemene deler moeten nemen. (BN4)

Veel mensen in armoede leven in isolement, en de zwakste groep bereiken wij ook niet, (...), dat één van de criteria hé, armen blijven zoeken, en dat een permanente opdracht, en dat nooit perfect. (...) We moeten daar nog in groeien, en we zijn daar ook vragende partij in, maar tegelijkertijd mag je dat niet bruuskeren, we moeten ook onze eigenheid en die van de verenigingen respecteren (SN4).

Dan is de vraag wat de achterban is. (...) Ja als het over mensen in armoede in t algemeen gaat. Neen, als het soms over heel specifieke groepen (...). Maar dat wij legitimiteit hebben om over armoede te spreken, in het algemeen, vind ik wel. Maar als het over heel specifieke groepen gaat, moeten we soms externe partners erin meenemen. (SN4)

3.1.4. Wie behartigt wat waar?

Bij het Netwerk leeft de discussie over wie de belangen moet gaan behartigen sterk, in die mate zelfs dat een contactpersoon aangeeft de link met kansengroepen volledig niet te zien.

Maar het heeft voor mij een meer egoïstische en een meer economische betekenis, en daarmee gebruik ik het niet gauw, dat woord is geen vertrouwd woord in ons jargon. (...) dat echt het zoeken van intellectuelen naar formuleringen. (BN2).

Wie is er nu het best geschikt om deze rol te vervullen? Doen de belangenbehartigers het best zelf...

Het is soms belangrijker dat een aantal sleutelfiguren uit het werkveld zelf dat meenemen, want niet alle mensen in armoede kunnen dat zelf, daarom zijn er koepelorganisaties en belangenbehartigers. (BN4).

Of neemt de achterban deze taak zelf op?

Ik vind niet dat wij aan belangenbehartiging doen, ik denk als ge dat woord hoort, dat ge zowel doen voor erin hoort, dat ge iemand zijn belangen gaat behartigen, maar als ik denk aan belangen behartigen, is dat iemand die zich inzet om de belangen van anderen op tafel te leggen. Terwijl wat wij in verenigingen willen doen, is mensen aanzetten om zelf hun rechten op te nemen en bij wijze van spreke hun eigen belangen te behartigen. (AN1)

Wij hebben natuurlijk een systematiek dat ze het zelf doen. (...) We proberen dat tezamen te doen met de mensen (...) Voor mij is belangenbehartiging datgene wat bij de mensen binnenin zit, naar buiten vertaald te krijgen. (SN1).

De beste mensen om de belangen te behartigen zijn de mensen zelf, dan noem ik dat eerder emancipatie dan belangenbehartiging. (AN1).

Het **Minderhedenforum** stelde zich de vraag of men in bepaalde adviesraden (zoals de Vlaamse Interuniversitaire Raad en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen e.a.) eerder professionelen of vrijwilligers dient in te schakelen. Ze signaleren enkele hindernissen (sociale en financiële investeringen, geen zicht meer op het geheel), succesfactoren (werving en naambekendheid) en voorwaarden (vertrouwen en communicatie met de omgeving).

Omdat dat niet meer ging voor die mensen, om te combineren met hun dagtaak. (...) Das een vergadermoment, het werk, al die documenten die ge doorgestuurd krijgt, om dat door te nemen, de kosten om dat af te printen, de kosten van vervoer, zich ook inwerken in de vergadercultuur. (SF4).

Bij de lokale overlegplatformen is dat een genuanceerd verhaal, omdat wij maar één persoon hebben om die vertegenwoordigers te ondersteunen, dus wij hebben geen zicht op wat die daar allemaal vertellen. (SF4).

Zo krijgt die ook een band, die voelt zich dan ook verbonden en ondersteund (...) en die kan dan een soort van reclame maken bij anderen (SF4).

Nu krijgen we de kans om ook in die raad een inbreng voor etnisch-culturele minderheden te doen. En we leren ook bij (...) ze beginnen u meer te kennen. (SF4)

Ge moet ook wel een beetje vertrouwen hebben in die personen, en ondersteunen, (SF4).

Het **Netwerk** signaleert minder moeilijkheden om vrijwilligers te mobiliseren. Een duidelijke meerwaarde in hun werking zijn de opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede, zelfs al worden deze vertegenwoordigers soms door de overheid met argusogen bekeken.

Ik vind het ook straf in welke situatie ze soms leven en overleven, gewoon zo gedreven klaarstaan, zo bewust zijn van de verantwoordelijkheid en het belang van wat ze doen, ik sta daar dikwijls versteld van. (SN4).

Zeker met de opgeleide ervaringsdeskundige, die bieden een enorme meerwaarde, (...), int begin gaan ze misschien raar kijken naar zijn tatoeages, maar als hij zijn mond opendoet is iedereen muisstil en zijn die aan het luisteren. (SN4).

En op een bepaald moment hebben ze dat niet door dat ze in feite één van hun armen eigenlijk naar voor schuiven, waar ze in feite het zelf net zo goed zouden kunnen doen, want dat verschil eigenlijk niet meer groot is. (BN2).

Maar dat dat vrije denken niet gebeurt, want er zit iemand bij van de doelgroep, dat dat mensen afremt, waarvan ik niet zeg dat ze niet mogen meekomen hé, maar dat ik merk dat soms dat er te voorzichtig omgegaan wordt.. (BN4)

3.2. STRATEGIEËN TOT BELEIDSBEÏNVLOEDING

In de vragenlijst legde ik de organisaties een lijst met mogelijke methoden om hun eisen aan het beleid kenbaar te maken, waarbij de vraag gesteld hoe vaak ze de voorgelegde strategieën hanteerden en welke waarde ze aan deze methoden gaven.

3.2.1. Gematigde versus radicale strategieën

Uit de literatuurstudie blijkt dat grote organisaties⁷ vaak gematigder zijn in de gebruikte strategieën dan kleinschalige organisaties. Kleinere organisaties gebruiken daarentegen eerder strategieën waarbij iedereen van de organisatie kan bijdragen, zoals demonstraties, omdat ze niet de kans hebben een delegatie samen te stellen om de onderhandelingen of het lobbywerk te doen. Deze hypothese wordt gedeeltelijk bevestigd. Het Forum en het Netwerk signaleren inderdaad dat ze eerder gematigde strategieën gebruiken. De meest voorkomende strategieën tonen aan dat organisaties de directe confrontatie weinig of niet opzoeken: informatieverschaffing, participatie in adviesorganen en/of commissies, lobbyen, overleg/onderhandelingen, media. Alleen de laatste strategie lijkt soms de directe confrontatie op te zoeken. De andere strategieën lijken de stabiliteit van het huidige beleidsnetwerk aan te tonen.

Gevraagd naar goede manieren voor beleidsbeïnvloeding gaven de meeste organisaties aan dat een gemengd gebruik van zowel gematigde als radicalere of harde strategieën de ideale optie was. Beleidsactoren zien de objectieve houding van een belangenbehartiger om mee te werken aan het beleid en zich constructief op te stellen als een van hun belangrijkste krachten.

Wat ik denk dat het Vlaams Netwerk wel goed doet, is dat ze ons als een bondgenoot benaderen, en niet als de vijand van de overheid, en dat werkt wel. (BN4).

Dat die afwegen, er zijn een aantal zaken goed bij de overheid, en er zijn een aantal zaken die misschien minder goed zijn van de overheid, maar bij het minderhedenforum heb ik de indruk dat er nooit iets goed is van de overheid, daar vind ik wel dat ze moeten aan werken. (BF1).

Of de achterban daarentegen vaker radicalere strategieën gebruikt, valt niet duidelijk af te leiden. Wel signaleert het Vlaams Netwerk de vraag van de achterban om met een hardere vuist op tafel te slaan. Het lijkt hier echter eerder te gaan om organisaties die niet aangesloten zijn.

Maar nu voel je toch zo geleidelijk aan dat er meer vraag komt naar een duidelijker statement, naar een duidelijker signaal dat het toch wel tijd wordt dat er op een serieuzere manier armoedebestrijding gedaan wordt. (SN4).

---

⁷ Net zoals in het onderzoek van Godemont & Motmans (2006) wordt een organisatie als groot beschouwd van zodra ze minstens twee personeelsleden voltijds in dienst heeft.

Ik voel dat er ook vanuit de verenigingen heel weinig appel komt naar ons toe om een actie in de zin van een betoging of een manifestatie te ondersteunen. Terwijl wij ook soms wel de kritiek krijgen, of dat wij het imago hebben, binnen bepaalde kringen van mensen in armoede, bij niet erkende verenigingen, het Vlaams netwerk, die praten teveel en die protesteren te weinig. (SN4)

Bij het Minderhedenforum wordt namelijk de vraag gesteld of de vrijwilligers hier wel warm zouden voor te maken zijn.

De zelforganisaties zijn vrijwilligers, die werken overdag, die kunt ge niet zomaar vragen van dat en dat te doen, maar ook de individuele mensen zitten soms in een sociaaleconomische positie, die hebben heel veel andere bezorgdheden dan efkes mee te gaan demonstreren voor een kabinet. (SF4).

Het Vlaams Netwerk en het Forum lijken vooral dezelfde strategieën te gebruiken. Wel lijken armenorganisaties iets vaker gebruik te maken van demonstraties en protestbijeenkomsten. Dat beide organisaties overwegend gematigde strategieën gebruiken, kan op verschillende manieren verklaard worden. Mogelijk is het een indicatie voor het Vlaams gepacificeerde overlegmodel. Om erkend te worden als federatie of koepel, moet men immers aan een heel pak voorwaarden voldoen. Er is met andere woorden reeds een selectiemechanisme ingebouwd waardoor men gematigdheid bekommt. Armenorganisaties herkenden de gematigde strategieën zeker wel. Maar het ene sluit het andere niet uit. Langs de ene kant wil men vertegenwoordigd zijn in adviesraden, maar toch ook de stem laten horen wanneer het nodig is, door mobilisatie en protest. Er wordt niet veel meer gedemonstreerd, behalve door de vakbonden, omdat het enerzijds moeilijker is om mensen te mobiliseren, want ook om te demonstreren zijn er verschillende drempels, en anderzijds doordat de noodzaak tot protest door de vertegenwoordiging in adviesraden wegvalt.

Onze rol is gevaarlijk soms door een stuk heel het overlegmodel te organiseren en te ondersteunen en uit te voeren, zo kanaliseer je wel een stuk ongenoegen op een heel onschadelijke manier voor het beleid, (...) in dialoog te vertalen, en zo werken wij daar waarschijnlijk ook wel aan mee dat er minder op straat geprotesteerd wordt, en is dat goed, ik denk dat wel, maar soms ook niet, en ik dat we ons daar bewust van moeten blijven. (SN4)

Noch het Minderhedenforum, noch het Vlaams Netwerk zetten zelf nog grote acties op touw. Wel sluiten ze aan bij reeds lopende acties, en mobiliseren ze daarbij hun lidorganisaties die op hun beurt de eigen achterban mobiliseren. Zo sloot het Vlaams Netwerk wel aan bij de betogingen tegen de stijgende koopkracht in 2008. Maar als de overheid de actiepunten van de beweging in haar regeringsverklaring zet, dan moet je daar niet tegen gaan betogen, zo werd gesteld. Betogingen zijn soms wel belangrijker voor de achterban dan voor de publieke opinie, om te laten zien dat de koepel de rol van vertegenwoordiging ernstig neemt en haar dossiers verdedigt, en om de problematiek zichtbaar te maken. Dit ligt wel moeilijk bij het Vlaams Netwerk, aangezien het moeilijk is om de problematiek zichtbaar te maken.

Ik zeg soms al lachend, om te vergelijken, ge kunt beter zwart zijn, gehandicapt of gekleurd, of holebi omdat dat zichtbaar is. Onze problematiek is niet zichtbaar, buiten de mensen die aan het station liggen, maar onze dingetjes zit achter de gevel van de muur. (SN1).

Het Forum kent tweejaarlijks de Open Forumdag. Dit vonden velen een ideale situatie: om het jaar of om de twee jaar een actie die reeds vastligt. Het Netwerk signaleert de uitdaging om elk jaar een dag te organiseren waar iedereen 'zijn batterijen eens terug kan opladen'. Op zo'n dag worden ook bewust geen politici uitgenodigd, om het echt een dag van de armen alleen te maken. Dit is een verschil met het Forum, waar op de Open Forumdag net zoveel mogelijk mensen uit de achterban, maar ook beleidsmedewerkers en pers worden uitgenodigd, om aan te tonen waar het Forum staat. Het Vlaams Netwerk kent jaarlijks één grote (protest)actie: de verzetsdag tegen armoede, jaarlijks op 17 oktober.

Das een heel dubbel verhaal, van ge hebt een dag verzet tegen armoede, maar das tegelijkertijd gegroeid bij mensen in armoede als een dag van hen en waarop zij zich ook eens kunnen amuseren. (...). Dat gekoppeld om toch een signaal van verzet te geven. (SN4)

3.2.2. Knelpunten

Verschillende respondenten van de minderhedenbeweging signaleren het gebrek aan een eenzijdig gemeenschappelijk doel, waardoor de versnippering bepaalde processen vertraagt. Het Forum erkent dat er tussen verschillende organisaties soms gezamenlijke afspraken ontbreken.

Er zijn er 14, de markt is ook niet zo oneindig, hé. Die vissen dus af en toe wel in dezelfde vijver. (...) Persoonlijk vind ik dat die organisaties zich daar boven moeten zetten en wel meer ook op die punten moeten samenwerken en zo kunnen zien hoe ze wat complementair zijn aan elkaar. (SF2)

De participatie van probleemdragers is geen evidentie. Zo signaleerde een respondent de heel diverse achterban als een struikelblok om een gezamenlijk standpunt in te nemen.

Hoe ga ik mij als zelforganisatie van een christelijke minderheidsgroepering, die gevlucht is uit zijn land, omwille van de islam, nog gaan aansluiten bij een islamitische federatie? (AN2)

Bij de armenverenigingen ligt dit anders. Het doel 'armoede uitsluiten' is heel wat bevattelijker voor de publieke opinie dan het doel 'discriminatie wegwerken'. Anderzijds bestond er jarenlang een afhankelijke relatie met het Netwerk als subsidieverdeler. De vraag is in hoeverre de band met het Netwerk zal blijven, nu deze rol terug onder de bevoegdheid van de administratie van het departement welzijn zal vallen.

De gehanteerde strategieën verschillen naar beleidsniveau niet significant. Wel wordt er gesignaleerd dat er een enorme diversiteit is aan strategieën en dat iedere minister, schepen of kabinetsmedewerker vraagt om je strategie aan te passen. Wel is het op lokaal niveau heel moeilijk om kritisch te zijn.

Ge zit direct bij uw subsidieverstrekker, onder de kerktoren, clientelisme, dat is nog ongelofelijk bij die lokale overheden, de vereniging die het meest zijn mond opentrekt heeft volgend jaar geen subsidies. (SN4).

Verder vermeldde het Forum dat een aantal dossiers heel gespecialiseerd en vrij technisch zijn, omdat het juridische zaken betreft. Het valt moeilijk om hiervoor voldoende vrijwilligers warm te krijgen.

Ik vroeg eveneens aan de organisaties of ze zich beperkt voelden in het kiezen van een strategie door de subsidiëring door de Vlaamse of federale overheid. Beiden bevestigen de autonomie van hun werking en benadrukte met klem dat ze zich niet laten tegenhouden bij het voeren van acties tegen de overheid omwille van subsidies. Het beleid betaalt zijn eigen critici.

Dat wordt door heel veel externen wel zo gezien: 'jaja ge krijgt subsidies van overheid, ge kunt niet onafhankelijk zijn van de overheid'. Maar dat is nu helemaal niet het geval, dat is nu eens het laatste waar we rekening mee houden. (SF2).

En soms moet ge voor het groot belang er eens over gaan, en als ze dan dreigen met subsidies of chanteren, dan vliegt het deksel er helemaal af. Mijn opdrachtgevers zijn mensen in armoede, mijn sponsor is de Vlaamse regering, maar de opdrachtgever blijft. (SN1).

De organisaties gaven aan dat ze zich niet geremd voelen in hun keuze van strategie, maar natuurlijk wel eerst de zachte weg kiezen (gematigde strategieën) ten aanzien van de beleidsactoren die hen subsidiëren.

3.2.3. Media als 'nieuwe' radicale strategie?

Tijdens de interviews werd vaak verwezen naar het gebruik van media om de maatschappelijke opinie en het beleid te beïnvloeden. Bij beide organisaties wordt eerst geprobeerd het doel te bekomen via overleg en onderhandeling. Lukt dit niet, probeert men het via de media. Wordt er dan nog geen gehoor gegeven, dan komt men met acties op straat, maar dat laatste is de voorbije jaren nog niet op initiatief van noch het Forum noch het Netwerk gebeurd.

Het Vlaams Netwerk zag met de komst van een communicatiemedewerkster de werking ten positieve veranderen.

Pakt dat de communicatieverantwoordelijke er niet meer zou zijn, het zou een ander verhaal zijn, het is drie jaar dat zij hier al is, dat is een vast gegeven, dat kenden wij vroeger niet. Dat is typisch aan die functie, als ge die kwijtspeelt, dan hebt ge waarschijnlijk geen wekelijkse contacten meer. (SN1).

Beleidsactoren melden eveneens de effectiviteit van deze strategie. Zij gaven zowel het Forum als het Vlaams Netwerk om hier ten volle in te investeren. Ze kunnen de pers inschakelen voor getuigenissen, of om patstellingen recht te zetten.

In de maatschappelijke aandacht moeten kunnen brengen, das eigenlijk een bekommernis die ik hen graag zou meegeven, het zichtbaar maken van de problemen waar zij voor ijveren, en ook de oplossingen ervoor. (BN3, BF3).

Het internet wordt vaak gebruikt, voor nieuwsbrieven, agenda's, informatieverschaffing... Tijdens de interviews werd gemeld dat hierdoor de informatie wel niet iedereen bereikt. Ondanks het feit dat de achterban vaak niet over internet beschikt, werd het belang van deze communicatievorm benadrukt; het blijft de belangrijkste methode om de dialoog aan te gaan met de publieke opinie. Media werd gezien als een middel om deuren te openen naar het beleid. Media bespelen is natuurlijk geen nieuw fenomeen, maar werd wel regelmatig als een nieuwe vorm van radicale strategie vernoemd, met soms meer effect dan 'oude' vormen van radicale strategie, zoals een protestbijeenkomst.

3.2.4. Informele netwerken of structureel overleg?

Tijdens de interviews vroeg ik de respondenten of er (via formele of informele) netwerken overleg was intern (in de eigen doelgroep) of extern (doelgroepoverschrijdend) rond het gebruik van strategieën.

Volgens de stafmedewerkers van het Forum en het Vlaams Netwerk bestaat er geen doelgroepoverschrijdend overleg over strategieën. Wel werden er verschillende ad hoc-samenwerkingen gesignaleerd. Succesvolle samenwerkingen kennen wel enkele voorwaarden: zo zijn ze effectiever als het gaat over concrete dossiers en als de betrokken personen elkaar informeel al wat kennen.

Wat het interne niveau betreft, gaven de beleidsmedewerkers aan dat als zij andere strategieën zouden willen gebruiken, zij dit aan de collega's zelf zouden vragen via het wekelijkse personeelsoverleg. Deze overlegmomenten zorgen voor informatie-uitwisseling rond eventuele strategieën. De jaren van capaciteitsbouw leverden immers vele voorbeelden van manieren van beleidsbeïnvloeding of strategieën op. De beleidsmedewerkers nemen deze strategieën dan naar keuze over.

Beide organisaties rapporteren eerst en vooral dat het juist kiezen van de actoren met wie men samenwerkt een cruciale factor is. In de beginfase hebben de organisaties geleerd contacten te leggen door bijvoorbeeld persoonlijke banden met politici op te bouwen en bondgenoten te zoeken.

Tijdens de interviews ging ik ook dieper in op de informele netwerken die tussen beleids- en middenveldactoren bestaan. De vertegenwoordiging in officiële kanalen werd als erg belangrijk vernoemd, deze zogenaamde 'aanwezigheidspolitiek' werd hoog ingeschat. Door effectief naar adviesorganen te gaan, kunnen het Forum en het Netwerk daar andere informeren, maar tegelijk ook geïnformeerd worden. Meestal worden daar professionelen voor ingezet, maar doordat er meer

plaatsen zijn in adviesorganen dan dat er beschikbare professionelen zijn, worden er vaak vrijwilligers voor ingezet.

Het vermoeden bestond dat informele netwerken een essentiële factor zijn om aan beleidsbeïnvloeding te doen. Dit vermoeden werd door alle respondenten bevestigd. Verandering van minister en politieke partij bijvoorbeeld, zorgt voor de organisaties voor een noodzaak om hun belangrijkheid als organisatie, of van hun subsidie, opnieuw in de verf te moeten zetten. Veel heeft ook te maken met persoonlijke contacten van stafmedewerkers, bekomen door opleiding, vroegere jobs of vrijetijdsbesteding. Deze persoonlijke contacten worden dan ook veelvuldig gebruikt om beleidsthema's aanvaard te krijgen.

We hebben hier wel het geluk dat er een paar mensen op kabinetten gewerkt hebben. (SN1).

Ik denk dat de zaken die je doet in je vrije tijd en de mensen die je daarin ontmoet, vaak wel mensen zijn die gemeenschappelijke interesses hebben en sociaal bewogen zijn. (SN4).

Er bestaat echter geen 'old poor network' of 'old ethnic network', zoals het befaamde 'old boys network'. Dat heeft natuurlijk veel te maken met het feit dat het gaat over kansengroepen, en die meer barrières dienen te overwinnen om een plaats in te nemen in het beleidsnetwerk. Soms willen allochtone politici zich ook niet profileren op hun 'kleur'.

We moeten etnisch-culturele minderheden steunen als zij voor belangrijke posten gaan. Dat kan me niet schelen voor wat, en voor welke kleur, maar eigenlijk moeten we ze steunen. Omdat dat inderdaad voor ons een return kan zijn, dat we achteraf ook een gemakkelijke ingang kunnen hebben. (SF2).

In de literatuurstudie werd gesteld dat de vroegere tegenstrevers, die nu de samen de elite vormen, de rangen achter zich sluiten en tot een eliteconsensus komen die gericht is tegen nieuwe generaties sociale bewegingen. Dit vermoeden wordt bevestigd.

De ouwe caritatieve mensen, boegbeelden uit de armoede, zitten in die politieke... Daar hebben wij meer lasten mee dan voordelen, omdat die in het oude verhaal blijven zitten, en die niet meer mee zijn met het nieuwe verhaal. (...) ge moet dikwijls hun visie ontkrachten. (SN1)

Opmerkelijk was dat de respondenten lobbyen op een verschillende manier definieerden. Daarom ging ik op zoek naar een algemeen aanvaarde definitie. Van Venetië en Luikenaar (2006) stellen dat lobbyen het informeel beïnvloeden is van formele besluitvorming. Deze definitie kan uiteindelijk als grootste gemeenschappelijke deler aanvaard worden.

In het armoededecreet staan de uitgangspunten van het permanente armoedeoverleg vast. Dit permanente armoedeoverleg wordt opgesplitst in een horizontaal en in een verticaal armoedeoverleg. Het horizontale overleg is het overleg tussen de verschillende beleidsdomeinen. Daaraan nemen vertegenwoordigers van de verschillende Vlaamse ministeries en vertegenwoordigers van het Vlaams Netwerk deel. Het vindt minstens viermaal per jaar plaats en heeft als opdrachten de acties voor te bereiden in de verschillende beleidsdomeinen uit het

actieplan, die uit te voeren en ze ook terug te koppelen. Binnen elk beleidsdomein wordt er ook een verticaal overleg opgericht. Het verticale overleg vindt minstens tweemaal per jaar plaats en heeft tot taak de specifieke beleidsinitiatieven te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren. Het Netwerk signaleert dit als een van de sterkste factoren van het Vlaams Netwerk. Het Forum is geen vragende partij voor een dergelijk structureel overleg.

Dat het grote verschil zit dat wij een decreet hebben waar de Vlaamse overheid zichzelf erkend heeft om overleg te hebben met ons, dat dat ook in het decreet staat, en het Minderhedenforum heeft geen zo'n decreet waarin dat die, of zo'n sterk uitgebouwd overlegstructuur waarin de minister met ons moet samenzitten. (SN3).

Ik zie dit ook als een nadeel, officiële afstandelijke overlegmomenten met een kabinet wegen soms niet op tegen ad hoc-momenten, kort op de bal kunnen spelen en de telefoon nemen en bellen als je iets wilt weten. Het kan ook belemmerd werken: de VLOR en de SERV hebben véél dossiers, eer je daar ook effectief iets deftigs voer kunt zeggen, er genoeg over weet en je afgetoetst hebt bij de achterban... (SF1).

Het is meer dat wij om een gesprek vragen. Het is niet dat ze proactief aan ons gaan vragen wat onze mening nu daarover is. Het is meestal dat wij de vraag stellen, en in de meeste gevallen, gaan ze erop in, om eens in overleg te gaan, of reageren ze erop (SF4).

3.3. HET BELEID ALS PROBLEEMOPLOSSER

Tijdens de diepte-interviews peilde ik bij de beleidsfiguren en bij de stafmedewerkers van het Netwerk en het Forum naar de verdeling van de werkingsmiddelen over de verschillende activiteiten en de gebruikte strategieën voor beleidsbeïnvloeding. Ten eerste ging ik na wat de verdelingsleutel van de werkingsgelden was, welke verklaringen er achter schuilgingen en of de organisaties er tevreden over waren. Ten tweede kwamen de kanalen en de aard van de strategieën aan bod: gebruiken centrale organisaties en achterban dezelfde strategieën of net niet? Bestaat er (doelgroepoverschrijdend) overleg over? Verschillen de strategieën naar beleidsniveau? Ook in de interviews met de lokale contactpersonen kwam het thema van gewenste beleidsbeïnvloeding aan bod, alsook de stijl, de kanalen, de strijdpunten en de rol van een koepelorgaan. Door zowel lokale contactpersonen, beleidsfiguren en stafmedewerkers te interviewen, kwam er een diversiteit aan meningen aan bod.

3.3.1. Verdeling van de werkingsmiddelen

Tijdens de interviews vroeg ik welk aandeel van de werkingsmiddelen organisaties besteden aan verschillende activiteiten. Net zoals in onderzoek van Godemont & Motmans (2006) werden vier

soorten activiteiten⁸ onderscheiden die zich tot een specifiek publiek richten: beleidsbeïnvloeding (de beleidsactoren), dienstverlening (de eigen leden), public relations (het algemeen publiek) en fondsenwerving (richt zich niet tot bepaald publiek). Ik vroeg de organisaties ook of ze er tevreden over waren.

Algemeen kan gesteld worden dat beide organisaties het grootste aandeel van hun werkingsmiddelen voor beleidsbeïnvloeding en dienstverlening reserveren. Hoewel de decretale hoofdtaak van zowel het Forum als het Vlaams Netwerk beleidsbeïnvloeding is, werd een groter deel van de investeringen van het Netwerk tot nu toe besteed werd aan dienstverlening. Dit komt omdat het Netwerk zowel de rol van advocaat als rechter op zich nam: ze kreeg de opdracht de aangesloten verenigingen te ondersteunen, maar moest tegelijkertijd ook de subsidies toekennen aan de verenigingen. In het armoededecreet staat beschreven dat die rol voortaan een bevoegdheid wordt van de Vlaamse overheid.

Als ge geld moet verdelen, zijn er altijd problemen, dus al die problemen gaan nu naar de Vlaamse overheid en niet meer naar het Vlaams Netwerk. (SN3)

De aangesloten lidorganisaties lijken, zoals eerder beschreven, niet zo beleidsmatig ingesteld. Deze opdracht wordt voor een groot deel bij de centrale organisaties gelegd. Toch stappen de lokale verenigingen ook naar lokale besturen, dit gaat dan om heel concrete dossiers ten aanzien van lokale besturen. Vanwege de focus op gemeenschapsaangelegenheden als onderwijs, werk, cultuur en wonen, concentreren beide organisaties zich op Vlaams niveau.

Dan is het niet aan het Minderhedenforum om zich daar duidelijk in te positioneren op lokaal vlak, dat meer iets voor de federaties. (SF4).

3.3.2. Politieke omgeving als determinerende factor?

De organisaties gaven te kennen dat ze, wat de verdeling betreft voor het deel beleidsbeïnvloeding, de golven van de politiek volgen. Zowel het Minderhedenforum als het Vlaams Netwerk spreekt echter de onderzoeksresultaten van Godemont & Motmans (2006) tegen, waarbij gesteld wordt dat bij het aantreden van een nieuwe minster er veel werk kruipt in input en overleg, en op het eind van een legislatuur het deel beleidsbeïnvloeding zakt omdat de subsidies binnen zijn, het werk loopt en er veel minder te bewijzen valt. Beide organisaties melden het tegendeel: het einde van een legislatuur is net hét moment om goede initiatieven te bestendigen, of om nieuwe strijdpunten aan te kaarten bij de politieke partijen.

---

⁸ Onder beleidsbeïnvloeding wordt onder andere het opvolgen van beleidsontwikkelingen- en besluiten, lobbyen, beleidsexpertise geven en acties ondernemen om het beleid te beïnvloeden. 'Dienstverlening' houdt onder andere in: het informeren van de leden over politieke ontwikkelingen, inrichten van (vormings)cursussen, nieuwsbrieven en publicaties voor en belangenbehartiging van leden. Onder 'public relations' wordt het organiseren van congressen, conferenties, colloquia, informatiecampagnes, publicaties, websites en algemene mailings verstaan. Fondsenwerving voor zowel de algemene activiteiten van de organisatie als voor speciale campagnes vallen onder 'fondsenwerving'.

Je weet wel dat je niet veel serieus werk meer kunt doen, niet op lange termijn, maar tegelijkertijd zijn er soms nog wel op de valreep zaken die op een stroomversnelling kunnen geraken, net omdat er weinig tijd meer is, en omdat de ministers zich toch nog graag bewijzen voor de volgende verkiezingen. (SN4)

De belangrijkste factor die de impact van politici bepaalt, is de persoonlijke betrokkenheid.

*Het heeft ook veel te maken met karakters of bekommernissen van individuen (SN4).
Dat hangt ook heel hard af van minster tot minister en van kabinet tot kabinet (SN4).*

De enge gerichtheid van de samenleving op economische groei wordt vaak gehekelde.

En ik denk dat dat niet alleen mensen in armoede is, maar dat dat voor alle kansengroepen die aan de andere kant van de samenleving, dat daar te weinig in geïnvesteerd wordt, en dat is een beetje de ideologie, of het gebrek aan de ideologie van de samenleving... (SN4).

De mensen die wij verdedigen zijn de zwakste schakel, zijn het minst interessant vanuit een puur eng economisch denken op korte termijn. (SN4).

Zowel het Vlaams Netwerk als het Minderhedenforum signaleren dat weinig van hun adviezen worden uitgevoerd. Tegelijkertijd verrichten de stafmedewerkers geen nutteloos werk.

Ik vind niet dat er echt een armoedebestrijdend beleid gevoerd wordt, moesten ze absoluut naar ons luisteren, zou het er anders uitzien (SN4).

Als ge het moest afrekenen op hetgeen wij voorstellen, en hetgeen het beleid overneemt of realiseert, dan hebt ge het gevoel dat ze helemaal niet luisteren hé (SF2).

Tegelijkertijd vind ik soms wel, maar dan in concrete dossiers, verschiet ik er soms zelf van, hoe dat we au sérieux genomen worden aan een aantal zaken dat we vragen (SN4).

De openheid van het beleid tegenover organisaties als het Netwerk en het Forum wordt positief geëvalueerd, maar het gevaar bestaat dat je de problemen als evident gaat beschouwen.

Via die structuur kanaliseer je een heleboel ongenoegen en energie, maak je er papier van, wat als het beleid er open voor staat, fantastisch is, maar als het beleid gewoon symbolisch zo'n overlegorganen in stand blijkt te houden, werk je daar als organisatie door zoveel te praten mee aan het monddood maken van een aantal groepen van mensen die aan de andere kant van de samenleving. (...) tis moeilijk, zeker vanuit het oogpunt dat armoede een structureel probleem is, dat effectief wel kan aangepakt worden, en dat dat geen ongeluk is dat mensen overkomt, dat ge als maatschappij wel de mogelijkheid hebt om er een oplossing voor te bieden. (SN4).

3.3.3. Sectorale verhoudingen

Zoals uit de literatuurstudie blijkt, leeft in het werkveld onduidelijkheid over de rolverdeling tussen de minderhedensector en het allochtone verenigingsleven. De minderhedensector beschikt verhoudingsgewijs over heel wat meer middelen dan het verenigingsleven, en neemt dan ook een aantal taken over van de allochtone verenigingen.

Die integratiesector is heel goed georganiseerd (...) maar daardoor is het moeilijk om vanuit de zelforganisaties iets te ontwikkelen. Men zegt soms: 'wanneer gaan de zelforganisaties nu eens hun verantwoordelijkheid nemen en iets ondernemen?', maar veel bestaat er al, het is kwestie van aan te sluiten bij de bestaande geïnstitutionaliseerde vormen. (SF1).

Over hoe die ideale rolverdeling er exact zou uitzien, gaan verschillende stemmen op.

Idealiter zou de integratiecentra zich op het samenleven in diversiteit kunnen focussen, en het forum op de minderheden. (SF1)

Zij zouden de dingen op een objectieve manier kunnen analyseren (...), zij hebben niet een achterban die zegt wat belangrijk is en waarmee ze rekening moeten houden. (SF2).

Verschillende beleidsmedewerkers wijzen erop dat het ganse verhaal van belangenbehartiging verder gaat dan het 'vervullen van wensen'. Belangenbehartiging vereist een goede structuur.

En in de discussies zegt men soms: 'de integratiesector, schaf het af, en geef al het geld aan de zelforganisaties, zij zullen zelf opkomen voor hun belangen, maar dan ben je alleen maar met de eigen belangen bezig, dan vergeet je dat je ook met de structuren moet bezig zijn (BF2).

Aan de ene kant is dat de belangen van de mensen in armoede zelf behartigen, (...), punten die mensen in armoede willen veranderd zien. In de tweede kant is belangenbehartiging ook de belangen van de verenigingen behartigen, dus wij kunnen niet werken als onze verenigingen en ook het werk zelf niet voldoende kansen krijgen van het beleid om zich te organiseren, (...), het eerste is het belangrijkste denk ik, het eerste is het uiteindelijke doel, echt die mensen kunnen helpen en het tweede de middelen om het doel te bereiken. (SN3)

Wat is de huidige positie van de lokale verenigingen in deze structuur? Zoals blijkt uit de literatuurstudie, is de hoofdtaak van de allochtone verenigingen het sociaal-culturele werk te stimuleren in de allochtone gemeenschap. Het Forum heeft een belangrijke opdracht op het vlak van integratie, terwijl de hoofdtaak van de lokale verenigingen sociaal-cultureel werk is. Doordat de controle hiervan door twee verschillende ministeries wordt uitgevoerd, belandt de beleidsbeïnvloeding tussen wal en schip.

Zowel het Netwerk als het Forum was het erover eens dat er voornamelijk aandacht moet komen voor de basis van de beweging. Er is echter een verschil in de opdracht waarin zij subsidies ontvangen van de overheid. Het is (voorlopig nog) een decretale opdracht van het Vlaams Netwerk om de aangesloten verenigingen te ondersteunen. Bij de etnisch-culturele achterban ligt die ondersteunende opdracht eerder bij de allochtone federaties, en niet bij het Forum. Het vermoeden bestaat dat door deze verantwoordingspolitiek de band tussen de verenigingen waar armen het

woord nemen en het Netwerk hechter is dan de band tussen de allochtone organisaties en het Forum.

Het grootste verschil tussen allochtone en autochtone verenigingen ligt erin dat allochtone verenigingen heel vaak opgeroepen worden als adviseurs, op zeer uiteenlopende beleidsdomeinen, en zo een agenda opgedrongen krijgen die niet altijd overeenkomt met hun eigen agenda of die van hun achterban. Belangenbehartiging is echter een extra taak, waarvoor de allochtone verenigingen echter geen bijkomende middelen krijgen.

Het is logisch dat ze een extra inspanning moeten doen, zo is de realiteit, het is niet dat ze dat zouden moeten doen, ze nemen dat erop, omdat ze gemotiveerd zijn. (SF4)

De organisaties aan de basis kennen wel enkele gemeenschappelijke basisopdrachten, waaronder het "verenigen" van een groep binnen de brede categorie etnisch-culturele minderheden of armen, en het fluctueren van positieve functies die bij dit verenigen horen, waaronder de emancipatorische functie.

Ook het **Netwerk** signaleert een tekort aan een duidelijke taakverdeling tussen haar eigen bevoegdheden en die van Samenlevingsopbouw, beiden officieel erkend als gesprekspartners van de Vlaamse overheid. We willen hier niet dieper ingaan op de ontstaansgeschiedenis van deze impasse, wel willen we aantonen dat het allochtone middenveld niet de enige context is waar een duidelijke rolverdeling ontbreekt.

Er is heel wat verwarring rond die rolverdeling, en die is niet uitgeklaard, en nu is er een nieuw armoededecreet waarin staat dat het Vlaams Netwerk de coördinerende partner is van de overheid inzake armoedebestrijding, (...) en in het decreet staat ook dat we die opdracht, in nauwe samenwerking met andere partners moeten uitvoeren, zijnde het opbouwwerk, maar ook het algemeen welzijnswerk, steunpunt armoedebestrijding (...) Maar dat moet dus nu nog gebeuren met die andere sectoren, juist gaan afspreken, hoe we dat gaan doen, dus dat moet nog allemaal overeenkomsten mee gemaakt worden. (SN3).

De minister wilde het Netwerk onder Samenlevingsopbouw zetten, om het breed maatschappelijk te trekken, maar we hebben gezegd dat onze mensen niet tussen al die andere doelgroepen kunnen, die mensen gaan hun stem verliezen (...) ik denk dat wij moeten durven blijven vechten tot de verenigingen een sterke positie verworven hebben in het middenveld, en niet weer ondergespoeld zitten onder een diversiteitverhaal. (SN1).

4. Conclusie

In dit eindwerk werd getracht om de bijdrage van de doelgroepen kansarmen en allochtonen, aan de bepaling van het beleid, dat betrekking heeft op hun leefsituatie, te verkennen. De onderzoeksresultaten klasseren volgens de fasen van het politiek kringloopmodel zou een kunstmatige opdeling zijn; daarom koos ik ervoor om de onderzoeksresultaten kort samen te vatten in een eerste hoofdstuk om vervolgens in een tweede hoofdstuk dieper in te gaan op enkele nabeschouwingen.

4.1. ANTWOORDEN OP DE ONDERZOEKSVRAGEN

Participatie van de achterban

Uit de onderzoeksresultaten blijken beide organisaties beroep te doen op overleggroepen en werkgroepen, waarin vrijwilligers die veel over het thema kennen en eventuele beroepskrachten samenkomen rond een bepaald thema die de achterban aanbelangt. Meestal gaan deze thema's over één van de grondrechten. De stafmedewerkers houden heel bewust voeling met de lokale organisaties, en met de bredere maatschappelijke context. De verenigingen waar armen het woord nemen, kennen een grote waarde toe aan de dialoogmethode. Die staat armen toe om op een veilige manier hun mening te formuleren, en naar het beleid toe te stappen. Het is dan ook een methodiek om mensen aan te zetten zelf hun rechten op te nemen en hun eigen belang te behartigen, in het kader van hun emancipatiestrijd.

De lokale organisaties en verenigingen voelen zich overgevraagd. Dit komt omdat hen vaak concrete vragen worden gesteld, die niet matchen met de agenda van hun achterban. Vaak worden organisaties dan ook nog eens heel laat geconsulteerd, waardoor men snel moet gaan om een antwoord te formuleren en waardoor men soms belangrijke voorwaarden voor het goed verlopen van het proces moet opgeven, zoals veiligheid. Het gevaar bestaat dan ook dat dezelfde mensen altijd aan het woord komen, en de echte participatie in een verder stadium afneemt.

Op de vraag of de organisaties in de naam van de volledige achterban spreken, krijgen we genuanceerde antwoorden. De non-believers vinden dat het Forum alleen in naam van de federaties spreekt, en niet in naam van elke allochtoon, omdat de groep te groot en te divers is. Vaak worden de zwakste groepen niet bereikt. Pas als er externe partners in betrokken worden, hebben de organisaties legitimiteit om te spreken over de sociale problemen van de volledige achterban. Andere vinden dat beide organisaties wel in naam van de ganse achterban spreken, omdat men in de besluitvorming probeert aandacht te schenken aan het gemeenschappelijke, voorbeeld door standpunten in de Raad Van Bestuur, die representatief is samengesteld, te laten goedkeuren.

Bij het inschakelen van professionelen of vrijwilligers in overleggraden, moet men rekening houden met zowel hindernissen (sociale en financiële investeringen, minder grip op de inhoud), succesfactoren (werving en naambekendheid) en voorwaarden (vertrouwen en duidelijke communicatie met de omgeving). Het Vlaams Netwerk signaleert de meerwaarde van de opgeleide ervaringsdeskundigen in de armoede, omwille van hun motivatie en realistische inbreng. Het gevaar bestaat echter dat altijd dezelfde ervaringsdeskundigen aan het woord komen, waardoor de beleidsmakers een vertekend beeld van hun mondigheid kunnen krijgen.

Mobilisatie van steun en het beïnvloeden van het beleid

De top 5 van meest gebruikte strategieën toont aan dat meer gematigde dan radicale strategieën gebruikt worden: informatieverschaffing, participatie in adviesorganen en commissies, lobbyen, overleg onderhandelingen, media. Men opteert eerst voor overleg en onderhandelingen, lukt dit niet zet men patstellingen recht of vraagt men aandacht via de media, en als dit nog niet genoeg teweegbrengt, kiest men voor acties op straat. De laatste jaren hebben echter geen van beide organisaties zelf manifestaties georganiseerd.

Om erkend te worden als federatie of koepel, moet men aan een heel pak voorwaarden voordoen. Er is met andere woorden reeds een selectiemechanisme ingebouwd, waardoor men gematigdheid bekommt. Toch houdt het de organisaties niet tegen om met de vuist op tafel te slaan, als het nodig blijkt te zijn. De probleemdragers blijven de opdrachtgevers van de belangenbehartiging.

Omdat de meeste te behartigen thema's gemeenschapsaangelegenheden zijn, concentreren beide organisaties zich op het Vlaamse beleidsniveau. Enkel als het concrete dossiers betreft, stappen de organisaties op lokale beleidsmakers. Een uitdaging voor de lokale organisaties hierbij is het clientelisme overwinnen, wat vaak nog voorkomt bij lokale overheden.

Informele netwerken werden als zeer waardevol aanzien. Ad-hoc samenwerkingen komen beter tot stand als het concrete dossiers betreft en als de belangenbehartigers elkaar informeel al kennen. Intern worden strategieën doorgegeven via personeelsoverleg. Maar ook aanwezigheid in overleggraden wordt als zeer waardevol aanzien. Het Netwerk zetelt in het horizontale en verticale armoedeoverleg, maar het Forum is geen vragende partij voor dergelijk gestructureerde overlegmomenten, omdat ze zo korter op de bal kunnen spelen.

De hoofdfocus ligt bij beiden organisaties op beleidsbeïnvloeding en dienstverlening, terwijl de focus bij aangesloten organisaties vooral op dienstverlening ligt.

Het einde van een legislatuur lijkt het ideale moment om bestaande initiatieven te bestendigen. De persoonlijke betrokkenheid lijkt, meer dan de politieke kleur, een invloed te hebben op de impact van politici. Verder is de huidige enge gerichtheid op economische groei geen ideale omgeving voor de belangenbehartiging van kansengroepen.

Door de onduidelijkheid over de rolverdeling tussen de minderhedensector en het allochtone verenigingsleven, doen vele allochtone vereniging beroep op de minderhedensector, omdat zij over meer middelen beschikken. Hieruit blijkt dat belangenbehartiging een goede structuur vereist.

4.2. ZONDER MINDERHEDEN, GEEN GOED MINDERHEDENBELEID

De diversiteit van de achterban

Meer specifiek werd in het eerste hoofdstuk beschreven welke strategieën het Minderhedenforum en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen gebruiken om de achterban te laten participeren bij het bestrijden van de sociale problemen. Door de diversiteit van de achterban is het niet evident om de mening van de achterban te bundelen in een allesomvattend standpunt. Toch streven beide organisaties hier naartoe; het Minderhedenforum door met verschillende organisaties netwerken te onderhouden en door in de Raad Van Bestuur van elke aangesloten lidvereniging een afgevaardigde te laten zetelen. De verenigingen waar armen het woord nemen hebben hier zelfs een aangepast criterium voor: armen blijven zoeken. Door dit criterium blijft de zoektocht naar nieuwe 'soorten' kansengroepen gegarandeerd.

De diversiteit van de achterban houdt ook in dat het niet evident is om die achterban middels 1 persoon te laten vertegenwoordigen. Opinion makers trachten aandacht te besteden aan de mening van kansengroepen door hun een postje in adviesraden zoals de SERV en de VLOR te geven. Door ervaringsdeskundigen te laten aansluiten, kan korter op de bal gespeeld worden. Spreken vanuit eigen ervaringen bekomt immers meer effect, zo bevestigen de onderzoeksresultaten. Maar zijn er genoeg probleemdragers die al in een voldoende mate de cultuur van het zwijgen doorbroken hebben? Het gevaar bestaat dat alleen de probleemdragers die al het verst geëvolueerd zijn aan het woord komen, en dat opinion makers op die manier een vertekend beeld krijgen van de probleemdragers. De groep probleemdragers die in staat is om in een beleidsomgeving te verwoorden wat de problemen zijn, en wat daarbij de oplossingen zijn, is namelijk heel klein, en het gevaar bestaat dat men altijd dezelfde personen laat vertegenwoordigen. Het Vlaams Netwerk speelt hier bijvoorbeeld op in door de opleiding tot ervaringsdeskundigen in de armoede te ondersteunen. Het Minderhedenforum werkt bijvoorbeeld ook actief aan de promotie van beleidsinspraak van allochtonen, zoals de actie ter promotie van de Brusselse adviesraden voor mondige allochtone Brusselaars.

Maar hoe je het nu draait of keert, participatie neemt af naarmate de fases zich elkaar opvolgen. Dat blijkt uit de keuze van de organisaties voor gematigde strategieën om het beleid te beïnvloeden. Informatieverschaffing, participatie in adviesorganen, lobbyen en overleg vereisen geen intense inzet van de volledige achterban. Hiervoor is echter wel een intense inzet vereist van

een paar 'top'vrijwilligers, de vrijwilligers die al het verst staan in het doorbreken van hun cultuur van het zwijgen.

Zonder in te gaan op de verschillende participatiedrempels, bestond het vermoeden dat participatie geen evidentie is. Opnieuw lijkt de diversiteit van de achterban een valkuil voor het convergeren van vaak tegengestelde meningen. Probeer maar eens aan beleidsmaker uit te leggen wat het standpunt is van de etnisch-culturele minderheden over het dragen van een hoofddoek, als islamitische verenigingen en christelijke verenigingen hier lijnrecht tegenover elkaar staan. Of leg maar eens uit dat activering gewenst is voor 'nieuwe' armen, maar soms een onmogelijke opdracht blijkt te zijn voor generatiearmen.

Interactief besturen in praktijk?

Onder invloed van maatschappelijke veranderingen, vraagt het beleid veel meer sturing en antwoorden op specifieke samenlevingsproblemen van zijn burgers. Het beleid moet elke dag opnieuw keuzes maken, maar heeft door de veranderende context niet op elke vraag een logisch antwoord.

Door het ondersteunen van organisaties zoals het Forum en het Netwerk, geven beleidsactoren aan dat ze organisaties sterker willen maken. Het is belangrijk te vermelden dat het beleid nooit de betrokkenheid van burgers kan verhogen, maar wel de middelen en de voorwaarden. Door de decretale verankering in zowel het minderhedendecreet als in het armoededecreet, maken beleidsmakers een duidelijke keuze voor de sturing van het beleid door doelgroepen. Maar er kan uiteraard geen sprake zijn van een gelijktijdige behandeling van alle sociale problemen. Op de politieke agenda krijgen bepaalde punten prioriteit en andere worden aan de kant geschoven. De huidige politieke omgeving lijkt gunstig te zijn voor inspraak van doelgroepen. Elke correspondent bevestigt dat er wordt geluisterd naar hun mening. De vraag lijkt dus niet te zijn of de achterban wordt bevroegd, maar wel hoé deze bevraging verloopt en wat de gevolgen hiervan zijn.

Het is niet evident om een overzicht te maken van de bestaande inspraak van kansorganisaties, en al zeker niet doenbaar om dit in een eindwerk te realiseren. Wel lijkt het duidelijk dat het Netwerk op een structurelere wijze wordt bevroegd, door georganiseerde initiatieven zoals het horizontale en het verticale armoedeoverleg. Het minderhedendecreet vraagt echter wel een organisatie die de mening van de allochtone federaties vertegenwoordigt, maar heeft het in mindere mate over de structurele verankering hiervan. Opvallend is dat medewerkers van het Forum hier ook niet om vragen en verkiezen om kort op de bal te kunnen spelen.

De vraag van de medewerkers van de centrale organisaties om methodieken om de effecten van hun belangenbehartiging te meten, is pertinent. Zelf beleidsteksten nalezen, daaruit belichten hoeveel van hun voorstellen het gehaald hebben, en dit terugkoppelen naar de achterban en de media lijkt het meeste effect te hebben.

Achter deze vraag zit echter een onderliggende discussie, die het ganse proces in vraag stelt. Kansengroepen blijven vanuit het economisch denken op korte termijn – een visie die tot op vandaag, en zeker in volle economische crisis, zeer bepalend is – weinig interessant om mee te werken.

Het gevaar dat structurele overlegmomenten en officiële gesprekspartners (ongewild) veroorzaken, is dat er wel een beetje wordt geluisterd, waardoor de ganse overlegstructuur wel als waardevol wordt gezien. Maar is het resultaat dat hiermee bereikt wordt voldoende? Want via deze structuren wordt heel wat ongenoegen en energie gekanaliseerd en herleid tot papier. Als het beleid echter symbolisch zo'n overlegorganen in stand blijkt te houden, werk je als organisatie door zoveel te praten mee aan het monddood maken van een aantal groepen van mensen aan de andere kant van de samenleving. Het blijft belangrijk om deze dualiteit in het achterhoofd te houden; want armoede blijft een structureel probleem, waar je als maatschappij wel een antwoord kan op bieden.

De discussie over of je al dan niet moet inspelen op individuele belangen, of op structuren, kan uitgebreid worden naar de afbakening en de oorsprong van de sociale problemen. Tot een kansengroep behoren, betekent immers dat je probleemdrager bent en dat je problemen moeten geredigeerd worden. Arm zijn is een groot probleem, met heel wat achterstelling, maar allochtoon zijn is op zich geen probleem. Het is een sociologische term om een aantal groepen te vatten. Er zijn een aantal maatschappelijke problemen die daarmee kunnen samenhangen, zoals gediscrimineerd worden, maar die problematiek is veel complexer. Vandaar ook dat de discussie over de verhouding tussen de integratiesector en de verenigingen blijft duren. Sommigen raden aan het geld van de integratiesector 'af te nemen' en te geven aan de verenigingen, maar dan ben je opnieuw alleen bezig met individuele belangen, en niet met structuren.

Wat brengt de toekomst?

Hoe je het draait of keert, er zal altijd een groep zijn die achtergesteld is. Inhaalmanoeuvres zullen voor een deel wel mogelijk zijn, maar er zal altijd een hele groep aan de onderkant van de samenleving blijven. Dan is er nood aan een minimumnorm, waarop eenieder in de maatschappij recht heeft.

Bij belangenbehartiging zit je vaak met verliezers, maar we mogen ons niet verliezen in een eeuwig durende discussie over wie welke rechten mag krijgen. Als je in een raad zit met verschillende personen die verschillende belangen behartigen, verlies je uit het oog dat iedereen recht heeft op grondrechten; dat die universeel zijn, voor iedereen geldend. Dus hoeft de breuklijn niet te liggen tussen de verschillende benadering van de kansengroep armen, allochtonen, personen met een handicap of holebi's, maar moet de nadruk liggen op het gemeenschappelijke; wat heeft eenieder nodig; wat is eenieders recht; eerder dan te focussen op dat verschil en verder te polariseren en te versnipperen.

5. Bibliografie

Almond, G., Powel, G. (1972). *Politieke systemen: een vergelijkende studie*. Alphen aan den Rijn: Samsom.

Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv

Bouverne – De Bie, M., Claeys, A., De Cock, A., Vanhee, J. (2003). *Armoede & Participatie*. Gent: Academia Press.

Braeye, G. (2006). *De kunst van het onmogelijke. Over politisering in het maatschappelijk opbouwwerk*, verhandeling Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.

Charkaoui, N. (2007), coördinatrice Minderhedenforum: mondelinge mededeling, 11 december.

Charkaoui, N., Oliha, C., Bhutani, S., El Bouchttaoui, A., De Ridder, K., Eycken, M., Hoornaert, S., Huwé, V., Roumeliotis, P., Verlinden, J., Trouillet, R., El Omari, A. (2006). *Van arbeidsdeelname tot zelforganisatie*, s.n., Brussel.

Deslé, A. (1997). *Migrantenproblematiek in Brussel*. Brussel: VUBPress.

Dierckx, (2004). *Een interactieve rol voor armen in het armoedebeleid? Een discrepantie tussen praktijk en theorie*, Universiteit Antwerpen, Antwerpen.

Duyvendak, J.W. (1997). *Waar blijft de politiek*. Boom: Meppel

Elchardus, M. (2002). *De dramademocratie*. Tiel: Uitgeverij Lannoo nv.

Elchardus, M. & Huyse L. & Hooghe M. (2001). *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen*. Brussel: VUBPRESS.

Godemant, J. & Motmans, J. (2006). *De fluwelen driehoek nader bekeken: netwerken, ideeën en strategieën binnen het Vlaamse gelijkheidslandschap van vrouwen- en holebibewegingen*. Consortium Universiteit Antwerpen en Universiteit Hasselt, Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Huyse, L. (1994). *De politiek voorbij. Een blik op de jaren negentig*. Leuven: Kritak.

Swyngedouw, M., Phalet, K., Deschouwer, K. (1999). *Minderheden in Brussel. Sociopolitieke houdingen en gedragingen*. Brussel: VUBPress.

Van Venetië, E. & Luikenaar, J. (2006). *Het grote lobbyboek*. Zutphen: uitgeverij Plataan.

Vlaams Minderheden Centrum (2001). *Etnisch culturele minderheden in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 3 December, 2007, op <http://www.vmc.be>

Vranken, J. (ed.) (1991-2003). *Armoede en Sociale uitsluiting. Jaarboeken 1991-2003*. Leuven: Acco.

Wiercx, J. & Woodward A. E. (2004). *Sociale bewegingen en organisaties en hun rol in het gelijkekansenbeleid op Vlaams en Europees niveau: de voorbeelden van de vrouw- en holebibewegingen*. Brussel: VUBPress.

6. Bijlagen

Bijlage 1: Voorbeeldinterview

Bijlage 2: Interviewschema medewerkers centrale organisaties

6.1. VOORBEELDINTERVIEW

Interview Sanghmitra Butani
Vrijdag 6 juni 2008
Duur van het gesprek: 1u14

Goeiedag, mijn naam is Bart Vandenbussche, en ik leg vandaag met u, Sanghmitra Bhutani, een interview af in het kader van mijn thesis, met de titel 'belangenbehartiging van kansengroepen'. Hetgeen u in dit gesprek zegt, zal maximum 1 uur duren, en blijft geheel vertrouwelijk; alle gegevens zullen anoniem verwerkt worden. Gaat u ermee akkoord dat ik deze informatie opneem?

Ja zeker.

(Hierbij is het belangrijk te vermelden dat mevrouw Butani toestemming gaf om dit interview alsnog met naam te publiceren.)

Kunt u even uw functie hier voorstellen en uw link met het Minderhedenforum?

Ik ben beleidsmedewerkster onderwijs en ook een deel welzijn, en dan vooral allochtone ouderen. Maar dus eigenlijk vooral onderwijs, 4/5 onderwijs, 1/5 ouderen, en mijn taak is vooral expertise opbouwen, standen opstellen maar ook heel veel beleidsbeïnvloeding, een deel ook participatie van de achterban verwezenlijken, maar dat eigenlijk voornamelijk het takenpakket van mijn collega Carolien Dewildere, ik doe vooral beleidsbeïnvloeding.

Dan eerst een algemene vraag: wat betekent voor u de term belangenbehartiging?

Euhm, ja, dat betekent zoals de term het letterlijk zegt, het behartigen van de belangen van de achterban, in het algemeen, en dat gaat dan vooral over de zaken die gemeenschappelijk zijn, de gemeenschappelijke problemen proberen op te lossen. Niet focussen op te detaillistische, gedetailleerde zaken, maar naar het gemeenschappelijke, dat is denk ik de taak van onze organisaties, om ruimer te zien dan op niveau van die groepeer dit en die groepeer dat, maar wat is er gemeenschappelijk, wat hebben ze allemaal nodig, en soms ook ruimer te zien dan onze achterban zelf, maar hoe kan het voorgesteld worden als een maatregel die de kwaliteit van iedereen kan verhogen?

Hoe verzamelt u de input vanuit de achterban?

Er bestaat een werkgroep onderwijs binnen het minderhedenforum, dat een groep van een tiental federaties, die lid zijn ervan, en ik denk dat er gemiddeld een zes zevental federaties actief deelnemen, dus naar de bijeenkomsten komen, dat telkens 1 persoon per federatie die komt, en daarin bespreken we wat het minderhedenforum heeft gedaan en ook inhoudelijke standpunten, dus ik maak dan nota's op en die bespreken we en de vertegenwoordigers van de federaties geven commentaar en op basis van die commentaar herwerk ik de nota, maar het gaat over de terugkoppeling van de acties, wat er gebeurt in de adviesraden, zoals de vloer, maar ook wat de minister, als er bijvoorbeeld een verandering komt in de studietoelagen, dat iets heel concreets, dat probeer ik ook mee te geven aan de federaties. Ik geef ook veel informatie mee, het is niet dat ik enkel input vraag, maar ook informatie meegeef, en zo is het eigenlijk een winwinsituatie voor ons beiden, want ik denk dat moest het enkel input zijn, dat wel goed, mensen willen dat ook wel geven, maar tis ook nuttig om informatie bij te krijgen, te leren van anderen, dus er moet eigenlijk een evenwicht gezocht worden.

En buiten de werkgroep onderwijs?

Bijvoorbeeld over het standpunt rond verwerving van Nederlandse taal, dat ging dan vooral over het aanbod nt2-cursussen, toen ben ik eigenlijk actief op zoek geweest naar input, en ben ik veel naar activiteiten geweest van onze achterban, dus lokale zelforganisaties, niet noodzakelijk rond onderwijs, meestal was het iets anders, maar daar ben ik met de mensen gaan spreken en heb ik voor dat standpunt bijvoorbeeld, ik denk dat er een dertigtal mensen werden geïnterviewd, dus na de werkingen, via de federaties. Nu wat ik ook doe is het verzamelen van verslagen van activiteiten van zelforganisaties, via de tijdschriften enzo, en zo geraak ik ook wel aan input, via verschillende methodes kunt ge zo voelsprietten houden, mijn moeder werkt ook in een onthaalbureau in Antwerpen, via haar krijg ik ook input over de nieuwere groepen, hoe zij de situatie ervaren, de problemen met de kinderen in het onderwijs, het is een gediversifieerde methode om aan input te krijgen, omdat enkel de federaties, dat zou niet voldoende zijn, alhoewel die mensen ook wel weten wat er leeft bij de achterban, daar heb ik wel vertrouwen in, dat zij wel weten waar het over gaat, niet over alles, maar over de grote dingen wel.

Spreken die mensen dan uit hun eigen opinie, of gaan die mensen dat ook aftoetsen aan de verenigingen die onder hun federatie vallen?

In mijn vraagstelling zorg ik ervoor dat ik vraag van: wat leeft er bij uw achterban? Ik vraag het expliciet, en ik heb ook gemerkt dat er ergens ook bewust doet worden, van eigenlijk moeten we dat ook meer gaan bespreken met onze achterban. In het begin was dat minder zo, was dat meer uit de ervaring, de meesten werken daar toch al een tijdje, en hebben gezegd van: ja, we hebben ook vragen van ouders gekregen, voorbeeld voor huistaakbegeleiding, dat is iets wat ze heel belangrijk vinden, op basis van hun ervaring en de kennis van de vragen van hun achterban kunnen ze antwoorden, maar de nieuwere zaken, nu worden ze bewust dat ze dat opnieuw moeten bevragen, dat merk ik wel, dat ik hun ergens zo wel meer vraag van: onderzoek dat ne keer.

En denkt u dat ze dat dan ook doen?

Ja, sommige wel, maar het is weer een extra taak he, maar ik denk dat ze soms wel gemotiveerd zijn om te zeggen van: hoe zit dat nu bij onze achterban? En dat ze door hun werking, nu onderwijs is een thema dat erbij komt he, het is geen core business zal ik maar zeggen, en het is logisch dat ze een extra inspanning moeten doen, zo is de realiteit, het is niet dat ze dat zouden moeten doen, ze nemen dat erop, omdat ze gemotiveerd zijn, om te weten van: hoe zit dat nu eigenlijk?

U zegt, onderwijs is geen core business, wat is dan wel de core business?

Van de federaties is meer socio-cultureel werk, in de zin dat ze hun lidverenigingen ondersteunen op allerlei vlakken, ze organiseren ook wel educatieve activiteiten, voorbeeld een infoavond rond kleuteronderwijs, dat wordt wel gedaan, maar ik merk rond onderwijs dat eigenlijk veel gebeurt maar niet echt zichtbaar is, voorbeeld ingaan op vragen van mensen uit de achterban, ik heb al een paar keer gevraagd: met welke vragen komen die mensen dan, voorbeeld rond huistaakbegeleiding, dat een heel concreet antwoord dat ze kunnen geven, maar andere dingen, om een overzicht te maken, dat al wat moeilijker, omdat dat wel administratie enzo zou vergen, dus het blijft nog een moeizaam proces, het kan nog verbeteren.

Hoe zou u het dan verbeteren?

Ergens, om de mensen toch te motiveren, om bijvoorbeeld die vragen bij te houden, van iemand die gewoon het kantoor komt binnenstappen, en die een verhaal doet over zeg

maar een leerling die problemen heeft op school, dat ze gewoon efske noteren, van: ja dat gaat daarover. En dat we gewoon een zicht krijgen van hoeveel vragen die de federaties krijgen, want dat is dan nog anders dan bij een zelforganisatie. Het kan ook zijn dat de mensen meer direct naar een zelforganisatie stappen en niet direct naar een federatie. Het zijn al mensen van zelforganisaties, van het bestuur van een zelforganisatie, die naar een federatie stappen, dat is niet een zoete inval, bij sommige wel, bij sommige niet, dat verschilt ook, hoe die federatie gestructureerd is.

Dus als ik even mag samenvatten, u krijg input vooral door de werkgroep onderwijs, waar er een aantal federaties aanwezig zijn, en dan door ad hoc, als het een actueel thema is, door zelf te bevragen bij enkele zelforganisaties.

Plus wat ik er nog bij moet zeggen is het wetenschappelijk onderzoek die er de laatste jaren toch is verschenen over de positie van etnisch-culturele minderheden in het onderwijs. En er zijn wel heel veel bruikbare zaken, die gebruik ik ook om ontwerpstandpunten, of nota's aan de werkgroep onderwijs voor te leggen, en dan is het interessant om die te checken met de bevindingen van federaties, en ook in die ad hoc contacten van: kijk, in dat onderzoek werd dat gesteld, en ook heb je professionals uit het onderwijs, denk maar bijvoorbeeld rond het standpunt van nt2, waren er bevindingen van mensen van het huis van het Nederlands, die ook wel nadachten in functie van de doelgroep, onze achterban, en dat is ook bruikbare informatie, dus eigenlijk moet je een puzzel bijeenroepen. Maar in het standpunt moet je dan wel de belangen van de achterban centraal stellen, dat is onze functie, en die van een instelling van onderwijs, ergens logisch, maar die hebben ook wel nuttige functie, of die kunnen zeggen van: heb je daar al eens nagedacht, met een thema waar we niet mee bezig zijn, en dan toch nakaarten en dat in de toekomst wel interessant kan zijn om eens uit te pluizen.

Hoe probeert u dan met deze informatie het beleid te beïnvloeden?

Eigenlijk stellen we standpunten op over een aantal thema's die voor ons prioritair zijn, maar eigenlijk verzamel ik die informatie, input die ik krijg, ik maak nogal veel verslagen van gesprekken met mensen, ik probeer dat te onthouden, en als er dan in adviesraden thema's naar boven komen over ook zoiets waar ik niet echt mee bezig ben, zeg maar leefmilieueducatie, of gezondheidsbevordering, dan probeer ik ook wel na te gaan, aja, ik heb daar een gesprek gehad, wat heeft die nu weer gezegd, soms kan ik wel dingen gebruiken, ook voorbeelden van situaties, om te illustreren, ook altijd handig, dat zeg ik ook aan de mensen van de federaties: geef mij voorbeelden, ik kan die wel gebruiken, niet altijd direct in een standpunt omdat het maar over 1 zaak gaat, maar ge weet nooit dat in een discussie met onderwijsmensen dat wordt aangehaald en dan heb ik een voorbeeld om te illustreren, van kijk: dat gebeurt. Zo'n voorbeeld is niet altijd valabel als argument, maar toch.

Ok, en wat nog?

En ja, dus via die adviesraden, maar ook via gesprekken met beleidsmakers hé, gebruik ik... Maar eigenlijk doe ik heel veel vertegenwoordigingswerk, maar ook individuele contacten met politici, ik ga naar activiteiten die ze organiseren, maar ook vraag ik gesprekken aan, maar ook krijg ik nieuwsbrieven van leden van het parlement die in de commissie onderwijs zitten, en daar reageer ik dan soms op. En ook met medewerkers van de administratie van onderwijs, heb ik contacten, maar ook direct met onderwijsmensen zelf, dat is soms het beste als het gaat over concrete problemen, om met hen in discussie te gaan, het is niet allemaal het beleid, het is ook veel van hen die het uitvoeren, het onderwijs inrichten, het is belangrijk om met hen in discussie te gaan en onze standpunten te verdedigen.

Hebt u ook structureel overleg met beleidsmakers?

Welja, deelname aan adviesraden is een vorm van structureel overleg, maar het is niet dat we om de twee maanden een afspraak hebben met het kabinet, dat hebben we niet, ook met die parlementsleden, dat is meer ad hoc, in functie van bepaalde dossiers, het is niet dat we om de zoveel maanden gevraagd worden om te zeggen wat er op onze maag ligt, dat niet.

En wordt u vaak gevraagd door beleidmakers?

Neen, het is meer dat wij om een gesprek vragen. Het is niet dat ze proactief aan ons gaan vragen wat onze mening nu daarover is. Het is meestal wij die de vraag stellen, en in de meeste gevallen, gaan ze erop in, om eens in overleg te gaan, of reageren ze erop.

Ok, dan kunnen we misschien de vragenlijst eens overlopen. Bij de eerste vraag gaf u procenten op de diensten die het minderhedenforum organiseert, en daarbij is de verdeling 50, 25, 20, 5, waarom hebt u voor die aantallen gekozen?

Ik wist het eigenlijk allemaal niet, dat omdat ik niets zie van de begroting, dat allemaal Naïma, de coördinator, en Marc, van de boekhouding. Dat meer een schatting, maar ik heb dan meer gedacht aan de tijdsbesteding, dus dan is beleidsbeïnvloeding wel heel veel, bij dienstverlening denk ik dan meer aan de participatie van onze achterban, ik weet niet of dat daaronder valt. Public relations zijn onze informatiekkanalen, folders en die dingen, die folders en website, dat kost toch ook wel, en materiaal, en dan fondsenwerving, dat heb ik ook geschat in functie van de tijd die bijvoorbeeld Naïma besteed aan de vragen van middelen aan het kabinet van Keulen. Dat misschien heel direct (lacht), dus zo heb ik dat eigenlijk ingeschat, maar ik weet absoluut niet of het correct is.

Cava, het is vooral om uw mening te bekomen, dan bij de derde vraag staan er verschillende middelen om het beleid te beïnvloeden, verschillende strategieën, u hebt aangeduid hoe frequent die gebruikt worden. Zijn er middelen die u zelf heel effectief vindt, en waarom?

Ik vind deelname aan adviesorganen wel effectief, om in de mainstream dossiers een inbreng te kunnen doen, ook het aanvragen van gesprekken, eigenlijk het lobbyen, van standpunten doorgeven via mail of gesprekken aan te vragen, dat is wel effectief.

Hoe merkt u dat dat effectief is?

Bijvoorbeeld als ge er een reactie op krijgt, ge weet dat er een discussie komt in de commissie onderwijs van het Vlaams parlement, bijvoorbeeld, dat was nu 1 geval van moedertaalonderwijs, dat was in het nieuws gekomen, parlementsleden, 2 parlementsleden gingen daar de minister over ondervragen, daar heb ik dan daarvoor een mail gestuurd met ons standpunt erover, en toen heb ik wel reacties gekregen van de parlementsleden, 'ah, dat is interessant, of onze mening is toch dat'. Er kwam reactie, en ik heb toch gemerkt dat er in de discussie wel verwezen werd naar de visie van de achterban, de verwachtingen van etnisch-culturele minderheden zelf, dus alle dat vond ik wel iets dat effectief was. Maar dat gaat nu enkel over die discussie in het parlement, niet over de besluitvorming, maar het is toch een proces. En dan ja wat ook wel werkt is opinies in de kranten, mensen denken daarover na, soms niet direct beslissingsnemers zelf, bijvoorbeeld het kabinet ofzo, maar wel de administratie, die letten wel op onze opinies enzo, ook andere organisaties, onderwijsmensen, die hebben dat wel gelezen, en die denken dan daarover na. Dat wel een manier om onze standpunten bekend te maken, en begrip te vragen.

Zijn er strategieën die u graag nog wat meer zou willen gebruiken?

Misschien deelname aan hoorzittingen, dat in het parlement dan waarschijnlijk? Dat hebben we één keer gedaan, één keer dat we gevraagd werden, dat kan misschien nog meer zijn. Merk dat in andere dossiers, dat was nu iets over leerzorg, maar ook over kosten, ik denk de financiering van het onderwijs, ook over de leerplicht enzo zijn er organisaties uitgenodigd, maar toen werden we niet uitgenodigd, die ene keer dat we wel zijn uitgenodigd geweest, dat was over allochtone leerkrachten, dat is nu wel ons belangrijkste lobbydossier, dat was ook omdat we met die parlementaire contact hadden gehad en eigenlijk gevraagd hadden om een initiatief, dus dat was ergens wel logisch.

En waarom denkt u dat u soms niet uitgenodigd wordt?

Omdat ze onze organisatie niet kennen, nog te weinig kennen, en er zijn ook veel andere, en waarschijnlijk moeten ze ook keuzes maken.

U zegt dat ze het minderhedenforum nog niet kennen, hoe kan dat verbeteren in de toekomst?

Door nog meer contacten te hebben, en te tonen dat we echt met die thema's bezig zijn, met het onderwijs, dat er een beleidsmedewerker is. Ik denk niet dat veel parlementsleden dat weten, ik hoop dat er een aantal dat toch weten, ik moet zeggen dat ik nog niet met alle leden contact heb gehad, tis meer met een paar die eigenlijk, ik heb gekeken naar hun standpunten en gezien van: tis interessant om met die mensen samen te werken. Ik ben ook beginnen werken in 2005, en toen was de legislatuur al begonnen, ik denk met de volgende legislatuur dat we meer systematisch met de parlementsleden contact gaan maken, dat lijkt me wel iets belangrijks om in de toekomst te doen.

De keuze van contactpersonen nu, op wat baseert u dat?

Op hun visie, standpunten en mogelijk begrip voor onze positie? Of juist omdat ze een tegengestelde positie hebben, dan is dat meer via mail dat we contact hebben, dat we zeggen van: we gaan niet akkoord met uw opinie in de nieuwsbrief of in de krant, dat bijvoorbeeld met Cathy Berx, Amissa Temsamani... Eigenlijk meer op basis van een mogelijk begrip, en dat is eigenlijk ook positief uitgekomen, omdat er effectief begrip was en er een samenwerking ontwikkeld werd.

Dan de volgende vraag gaat over enkele meningen. Bij vraag B wordt er gesteld dat er aan de achterban een actief engagement gevraagd wordt, u bent het daar eerder niet mee eens.

Actief zie ik dan echt als superactief ofzo, zijn jullie klaar om te gaan demonstreren ofzo? Dat is eigenlijk niet, in die beleidsbeïnvloeding is het vooral ik die bijvoorbeeld naar die parlementaire ga, er gaat ook niet altijd iemand mee van de achterban, naar het kabinet ging de voorzitter van de werkgroep onderwijs mee, maar de anderen, ja, dat meestal terugkoppeling via de werkgroep onderwijs, of de voorbereiding daar, dus voor die beleidsbeïnvloeding, ben ik het vooral, of met Naïma, of met de achterban zelf, om ja ook acties te doen, dat doen we niet veel.

Mist u dat soms zo?

Ja, het zou gemakkelijker zijn moest er wel een meer actief engagement zijn, maar ik denk dat dat te maken heeft met de positie waarin onze achterban verkeert, de zelforganisaties zijn vrijwilligers, die werken overdag, die kunt ge niet zomaar vragen van dat en dat en dat te doen, maar ook de individuele mensen zitten soms in een sociaal-economische positie, die hebben heel veel andere bezorgdheden dan efkes mee te gaan demonstreren voor een kabinet ofzo.

Oke, denkt u niet dat dat voor hen een methode zou kunnen zijn om de positie te veranderen?

Ik denk wel dat ze zouden willen een keer hun ongenoegen uiten, maar om dat effectief te doen, ik zie ook van andere betogingen, bijvoorbeeld een betoging van de vlaamse vereniging van studenten tegen het nieuwe financieringsdecreet van minister Vandenbroucke, toen is er ook via de allochtone studentenvereniging opgeroepen om mee te doen. Nu, het was ook wel heel slecht weer, nu er was een grote bereidheid om mee te doen, en ze hebben ook wel zelf debatten georganiseerd bijvoorbeeld in Antwerpen en in Limburg, maar om in Brussel te komen betogen, dat was al moeilijker, ik denk dat ze echt met niet veel waren.

Zou u ergens een soort structureel instrument willen zien om die meningen bij de zelforganisaties zelf te vragen?

Ja, eigenlijk wel, waar ik aan denk, wat wel goed zou zijn, is dat er binnen een federatie bijeenkomsten zouden zijn om te discussiëren over onderwijs. In een ideaal systeem zou elke federatie kunnen een soort van werkgroep van zeg maar specialisten bij hun zelforganisaties bij hun lidverenigingen bijeen te roepen om input te verkrijgen, en dat er dan eigenlijk op dat niveau een werkgroep onderwijs waar er meer input is, dat zou wel ideaal zijn, en sommige federaties werken met een soort van oudergroep, of hebben verschillende oudergroepen, maar dan is die doorstroming nog niet systematisch, die hebben hun eigen basiswerking ook. Ik denk dat er in het verleden wel een experimenteel project is geweest rond beleidsparticipatie ofzo, dat er eigenlijk activiteiten werden georganiseerd om te discussiëren, bijvoorbeeld over gelijke onderwijskansen, dat is op verschillende plaatsen gebeurd, daar is wel nuttige informatie geweest.

Weet u waarom dit project geweest is?

Ik denk dat dat meer met administratieve zaken te maken had, die niet in orde waren, inhoudelijk, of ik denk ook wel dat het beleid iets had van dat het niet genoeg meerwaarde is, maar dat is van voor mijn tijd, heb enkel nog verslagen gezien, ik denk moest dat nu in een of andere vorm wel opgestart worden, ik zou er ook naartoe gaan, of mijn collega, we zouden er echt veel kunnen uithalen, denk ik. Tsja.

Om nu even de link te leggen met de andere interviews, u hebt een heel verschillende achterban, hoe vangt u dat op in uw standpuntbepaling?

We kijken naar de gemeenschappelijke problemen, bijvoorbeeld kan je ergens wel zien dat er verschillen zijn, bijvoorbeeld als het gaat over godsdiensten, moslims, er zijn ook veel christelijken, afrikanen zijn meer christen dan moslim, en dan: daar is er een evenwichtsoefening, het minderhedenforum is een seculiere organisatie. Geen godsdienstorganisatie, dus eigenlijk buiten de hoofddoek nemen wij niet zoveel op rond islamlessen enzo, we hebben wel algemene standpunten waar eigenlijk onze raad van bestuur eigenlijk uit solidariteit, diegene die niet moslim zijn: ja tis ook belangrijk dat de kinderen islamlessen kunnen krijgen, dat dan op het niveau van de raad van bestuur dat er beslist wordt, een soort solidariteit onder etnisch-culturele minderheden, maar er zijn toch heel wat dingen die gemeenschappelijk zijn, en soms zijn er ook mensen die afwijkende meningen hebben, maar dat onvermijdelijk, gebt mensen die zeggen dat ze eigenlijk allemaal nederlands nederlands nederlands moeten leren, en hun eigen taal, ja, die kunnen ze maar beter leren. Zo zijn er ook mensen in onze achterban, die zo denken, welja dat hun goed recht, maar het minderhedenforum is ook meer van: dat zijn de federaties die samen over een bepaald ding denken, federaties en hun achterban, dat niet elke allochtoon die dan zo denkt he. Het is een positiebepaling van die federaties in het belang van hun achterban.

Gebaseerd op, als ik het goed verstaan heb, de meest voorkomende gezamenlijke problemen?

Ja, we maken ook keuzes waarover gaan we het wel hebben, waarover niet?

En op welke basis maken jullie de keuzes?

Das de raad van bestuur die kiest, maar eigenlijk ook van de terugkerende problemen, maar soms ook wel actualiteit, bijvoorbeeld het dossier van leezorg, dat diende zich aan, van dat zal besproken worden in de vloer, de minister heeft een conceptnota, toen hebben wij gedacht van we moeten toch iets zeggen over die verwijzingen naar het buitengewoon onderwijs, er was dan ook al een beetje een afbakening in het dossier, wat is het kernprobleem van onze achterban? En dat komt ook uit onderzoeken naar boven enzo, maar ook uit gesprekken met mensen die de verwijzing naar het buitengewoon onderwijs het probleem van het traject, en dan hebben we daarover een standpunt genomen, en dat was omwille van de actualiteit, van: we moeten daar onze mening geven, anders is dat echt wel een gemiste kans.

En op wat baseert de raad van bestuur zich buiten de actualiteit?

Wij doen ook voorstellen als secretariaat, bijvoorbeeld het standpunt rond taal, het is goed om nog eens een algemeen standpunt te maken, rekening houdend met wat er al gezegd werd in het domein van tewerkstelling, brussel, euhm, volwassenonderwijs, inburgering en dan ook vanuit leerplichtonderwijs, een soort puzzel bijeen, dat hebben wij eigenlijk besloten, in een algemeen standpunt, en dat heeft de raad van bestuur goedgekeurd, maar soms ook in een werkgroep onderwijs, bijvoorbeeld die huistaakbegeleiding, dat is iets wat echt komt uit de werkgroep onderwijs, en ook de ouderbetrokkenheid, eigenlijk hadden we een algemeen standpunt in een basistekst, en door de vele gesprekken in de werkgroep onderwijs, das een thema dat altijd naar boven komt, de ouders, de ouders, natuurlijk omdat de zelforganisaties met de ouders in contact komen he, das ergens logisch, en dat komt altijd naar boven, das een thema dat altijd boven komt drijven, en zo zijn er nog wel thema's, bijvoorbeeld bij 1 federatie die zegt er is een doorstroming van anderstalige nieuwkomers, met de onthaalklassen, kunt ge daar niets rond doen? das een kleiner thema, dat we proberen op te pakken of dan ook zeggen we kunnen daar niets rond doen, maar die organisatie bijvoorbeeld vmc, doet daar wel iets rond.

Dan even terug naar de vragen, dan de vraag of de strategieën variëren van beleidsniveau tot beleidsniveau, u bent het daar eerder mee eens, waarom?

Bijvoorbeeld, ik denk een grote opdeling dat ge zou kunnen maken van Vlaams niveau en lokaal niveau. Op Vlaams niveau hebt ge bijvoorbeeld de vloer die nadenkt over het inschrijvingsbeleid, maar ook op lokaal niveau, in die lop's, wordt er nagedacht, en daar zitten ze op twee sporen, en dan is het niet aan het minderhedenforum om zich daar duidelijk in te positioneren op lokaal vlak, das meer iets voor de federaties, dan is de strategie om hun positie te versterken en naar voren te schuiven, bijvoorbeeld een strategie van ge laat een federatie het woord voeren, voorbeeld in Antwerpen hebt ge een sterke federatie FMV, die vooral over inschrijvingen veel te zeggen heeft, die hebben nu recent ook een mailing gedaan naar parlementsleden, want ze hebben heel intensief gediscussieerd over die nieuwe voorrang voor kinderen uit de buurt, en in het forum hebben we dat minder gedaan, ook omdat ik wist dat zij dat deden en wij eigenlijk onze positie wel zouden kunnen aansluiten bij wat zij zeggen. Zij hebben nu die mailing ook gedaan naar Vlaamse parlementsleden, dus soms doorkruist dat wel, maar eigenlijk is er een soort takenverdeling, dat we niet op lokaal niveau bijvoorbeeld als er een hoofddoekverbod komt in de gemeenteraad, volgen we dat wel op en nemen we contact op met een lokale zelforganisatie of federatie, in Gent was dat de federaties daar, die

gingen actief lobbyen, en we hebben dan ook wel wat versterking geboden, maar het eigenlijke werk wordt daar wel gedaan door een federatie.

Dus zij geven zowat de aanzet?

Ik weet niet of dat dat de bedoeling was van de vraag?

Ja, das goed, zijn er andere strategieën die u meer op Vlaams niveau gebruikt dan lokaal?

Ja, dan bijvoorbeeld de opdeling tussen parlement, administratie en kabinet, of dan onderwijsactoren, de onderwijskoepels, de top, hoe da ge daar uw standpunt, bijvoorbeeld administratie das meer informeel omdat een aantal mensen persoonlijk ken, tegenkom op studiedagen enzo, en een kabinet das meer formeel, dat kan via mail zijn, maar das meer formeel. Parlementsleden das meer reactie op wat ze zeggen in nieuwsbrieven enzo, terwijl administratie kan ook meer proactief zijn omdat ge weet dat die daar blijven werken en ook naar de toekomst toe denken, terwijl parlementsleden das meer (onverstaanbaar), en kabinetten, dus daar is er wel een differentiatie, en naar onderwijs toe, is de boodschap ook anders he, als ge naar beleidsmakers, is het meer van: het beleid moet dit en dat doen, naar onderwijs, is van: het onderwijs moet dit en dat doen. Dus een beetje differentiatie in uw aanbevelingen, in uw vragen.

Oké, dan een paar vragen over de achterban. Bij de stelling ik schakel liever een professioneel in voor een overlegraad, als het echt moet schakel ik een vrijwilliger in, gaat u eerder niet mee eens, waarom?

Enerzijds omdat we niet veel professionele krachten hebben voor die overlegraden, das al een vaststelling, ik denk bijvoorbeeld aan een concreet geval van de vlor, hebben we eind 2005 de kans gekregen om in meer deelraden van de vlor te zitten, ik kon niet alles opnemen, dat was geen piste om mij daar fulltime in bezig te houden, in al die verschillende deelraden, dat gaat dan over de algemene raad, raad basisonderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, dus daar hebben we echt wel gezocht om vrijwilligers in te schakelen, te zoeken en ook te ondersteunen, en eigenlijk voor de raad hoger onderwijs zijn we daar echt van afgestapt, omdat dat niet meer ging voor die mensen, om te combineren met hun dagtaak, maar voor de raad volwassenenonderwijs blijft die vrijwilliger dat doen en die kan niet altijd gaan, maar die doet ook zijn best, dus eigenlijk groeit die daar ook in, we willen vrijwilligers ook wel de kans geven om dat te doen. Ge hebt mensen die euhm eigenlijk wel veel interesse of expertise hebben, en dan is het gewoon die een kans te geven, en dan ook te band te versterken met het minderhedenforum, dat er eigenlijk het minderhedenforum vertegenwoordigt alhoewel die niet werkt voor het minderhedenforum, maar zo krijgt die ook een band, en zo voelt hij, die voelt zich dan ook verbonden en ondersteun, en die kan dan een soort van reclame maken bij andere van: kijk, ik zit daar namens het minderhedenforum maar ik word wel ondersteund, een soort netwerking met onze achterban, als we daar meer vrijwilligers inzetten. Dat vergt wel extra inspanningen, maar ik vind het de moeite waard, ik vind niet dat we, ook al zouden we genoeg professionals hebben om in de overlegraden te zitten, dan nog zou ik het belangrijk vinden dat we ook vrijwilligers een kans laten, omdat ik weet dat er veel experts zijn bij onze achterban.

Ervaart u daar knelpunten bij?

Ja, veel. Om als vrijwilliger in een adviesraad te zitten, das een vergadermoment, het werk, al die documenten die ge doorgestuurd krijgt, om dat door te nemen, de kosten om dat af te printen, de kosten van vervoer, zich ook inwerken in de vergadercultuur, onderwijs heeft een heel specifieke vergadercultuur, en dat verschilt ook van vergadering tot vergadering, wie er daar zit. Er zijn wel wat knelpunten, maar het is ook aan ons om

daar zelf wat meer inzicht op te krijgen, bijvoorbeeld van hoe verloopt dat in die deelraden van de vlor, ik denk, raad volwassenonderwijs is bijvoorbeeld veel, dat gaat gemakkelijker, er is meer begrip, terwijl de raad hoger onderwijs hebt ge echt de instellingen die op hun standpunt staan, ook in de raad basisonderwijs een groot overwicht van onderwijs, in de algemene raad is dat meer, is dat de top die daar zit, maar tis meer uitgebalanceerd wie daar zit, hebt ge meer kansen om gezamenlijk een positie in te nemen, soms tegen het onderwijs in, vanuit de ouders, en socio-culturele verenigingen, maar ook vakbonden. Elk overleg heeft zijn eigen dynamiek en het is interessant voor het minderhedenforum om daar zicht op te krijgen, om ook informatie te krijgen van onze vrijwilliger in voorbeeld de raad volwassenenonderwijs, en dan ook ervaringen uit te wisselen, en te zeggen van kijk in andere raden gebeurt dat zo, om over het proces te reflecteren.

En zegt u dan wat die persoon moet zeggen in zo'n raad?

Ja, er is wel een, bij de voorbereiding, maar eigenlijk bijvoorbeeld rond volwassenenonderwijs hebben wij weinig expertise, is dat meer nt2, dat luik, maar ook rond onderwijs, sociale promotie, we hebben een algemeen standpunt, dat hebben we toen op vraag van die vrijwilliger hebben we een algemeen standpunt rond toegankelijkheid en interculturalisering ingenomen, en op basis daarvan kan hij verderwerken, maar soms is het ook zo, moet hij gewoon nadenken, wat is het belang van etnisch-culturele minderheden, en die persoon kan dat, daar heb ik wel vertrouwen in, maar ergens moet ge vertrouwen schenken en weten dat hij soms meer uit eigen visie gaat reflecteren, maar hij is ook wel ervaringsdeskundige, want hij studeert in het volwassenenonderwijs, hij doet een bijkomende opleiding, dus hij weet hoe het er aan toegaat, iemand die niet de kans heeft gekregen om hoger onderwijs, maar dan toch naar het volwassenenonderwijs gaat. Ge moet ook wel een beetje vertrouwen hebben in die personen, en ondersteunen, als er vragen zijn over een standpunten, maar ook zelf de agenda in de gaten houden, wat komt er voor...

Ziet u daar succesfactoren in? U zei al het netwerken, wat nog?

Ja eigenlijk ik geef u dan weer dat voorbeeld van die ene vrijwilliger, had die dat niet opgenomen, zaten wij niet in de raad, zo simpel is dat, en nu krijgen we de kans om ook in die raad een inbreng voor etnisch-culturele minderheden te doen. En we leren ook bij, de mensen die daar zitten die ik op andere overlegfora of studiedagen tegenkom, die zeggen dan: ah ja, het minderhedenforum zit ook in die raad, ze beginnen u meer te kennen. Dus ik zie dat wel als een positief gegeven. Natuurlijk, het kan ook helemaal mislopen he, als iemand daar gewoon heel tegenstrijdige dingen zegt, in tegenstelling tot uw standpunten, dan is er wel een groot probleem. Ik denk dat daar bijvoorbeeld met de lop's, dat dat een meer genuanceerd verhaal is, ook omdat wij maar één persoon om die vertegenwoordigers in de lop's te ondersteunen, dus wij hebben geen zicht op wat die daar allemaal vertellen, ergens moeten wij die vertrouwen, en als het echt misloopt, dan proberen in te grijpen.

Das ook een vrijwilliger die naar alle lop's gaat? Want een lop is toch per stad zeker?

Ja, das per gemeente, of aantal gemeentes. Het zijn er een zeventigtal voor heel Vlaanderen, dus niet in al uw zeventig zijn er etnisch-culturele minderheden, het is ook apart voor secundair onderwijs en basisonderwijs. Er zijn een aantal federaties die daar eigenlijk professionelen inzetten, omdat ze geen vrijwilligers vinden, die dat uithouden. Want de algemene vergaderingen zijn heel saai, bastions van allemaal directeurs samen, heel indrukwekkend, afschrikkend voor de mensen. Dus ge moet al heel wat haar op uw tanden hebben, om daar iets in te brengen. Zelfs voor een professioneel is dat niet eenvoudig, die moeten eigenlijk samen met anderen, wat ze noemen niet-onderwijspartners, om voor te bereiden, om al een gezamenlijke positie in te nemen, om

daar dan sterker te staan, en nog wordt er soms gewoon niets met de inbreng gedaan. Dat is ook anders dan met de vlor, daar is er ook vanuit de structuur, hebt ge daar een secretaris per raad die aandacht moet hebben voor de inbreng van alle geledingen, het is meer formalistisch, en duidelijk, het zijn duidelijkere regels, ge hebt ook meer rechten om uw inbreng te doen, ook mogelijkheden tot verhaal als het niet lukt. In een lop is dat eigenlijk niet.

En in hoeverre begeleidt u die lop's?

Dus we hebben 1 gedetacheerde leerkracht, en wat zij doet is voornamelijk, dat ook via de werkgroep onderwijs, dat de mensen uit de federaties feedback kunnen geven aan diegene die daar in de lop's zitten, van wat gebeurt er in de lop's, wat zijn de knelpunten, er wordt regelmatig over gereflecteerd, maar het zijn ook een heel aantal mensen in de regio's, bijvoorbeeld provincie Antwerpen, Oost-Vlaanderen, individuen, en dat dan via mail dat we contact hebben. En dat eigenlijk helemaal niet intensief dat we die kunnen begeleiden, dat een probleem eigenlijk, we stellen ook een aantal prioritaire regio's waar we op gaan inzetten zoals Antwerpen, Gent, Limburg, omdat ook de organisaties daar zitten enzo, Brussel is ook belangrijk, maar de andere regio's, ja, daar kunnen we eigenlijk maar hopen dat de mensen die daar zitten voor etnisch-culturele minderheden, dat ze hun mannetje staan. Het is eigenlijk ook een groeiproces, van: ja, ik denk dat er binnen zoveel jaar wel meer mensen zullen zijn, meer jongeren bijvoorbeeld, studenten, die zeggen van: wij gaan in een lop gaan zitten en we gaan nu eens een sterke inbreng doen. Maar, ja, kweetniet, ik denk dat het moeilijk is omdat we veel te weinig kunnen ondersteunen, alleja, met 1 gedetacheerde leerkracht voor 70 lops, alleja.

Dan ga ik nog wat doorspoelen in de vragen, dan een paar vragen over netwerken, waarbij de voornaamste vraag is om een top drie te geven met andere organisaties waar u mee in contact komt. Wie zijn dat en waarom komt u daarmee in contact?

Eigenlijk heb ik veel contacten met het Vlaams netwerk, eigenlijk meer dan met andere organisaties in het gebouw alhoewel met het vmc heb ik ook heel veel contacten, die zie ik ook informeel, over de middag, of 's morgens, euhm, en we hebben ook zo'n overleggroep, en dat noemen we de G5, of tis nu al de G6, een clubje van niet-onderwijspartners die een aantal vergaderingen in de vlor samen voorbereiden, en dat meestal driemaandelijks of tweemaandelijks dat we echt formeel samenkomen. Maar eigenlijk is het Vlaams netwerk een belangrijke partner voor ons, ook al omdat zij eigenlijk in dezelfde positie zitten van belangenbehartiger van een bepaalde doelgroep, maar dat bij vmc niet, bij samenlevingsopbouw niet, dat zijn meer professionelen die zij ondersteunen. En dan de gezinsbond, omdat ik samen met de gezinsbond in de algemene raad van de vlor zit, en euhm dat ik merk dat zij toch heel veel begrip hebben voor onze standpunten, en dat eigenlijk sinds wij samen die plaats hebben in de algemene raad dat we veel overleg hebben over standpunten, en dat eigenlijk sinds dat we die plaats hebben in de algemene raad, dat we veel overleg hebben rond standpunten, leerzorg, maar ook dossiers waar we niet zoveel knowhow rond hebben, zoals de financiëring, dat heel technisch, zij hebben daar veel expertise rond, studiekosten, daar is eigenlijk ook heel veel overleg. En dan een derde is eentje dat recent is, met het nieuwe lidmaatschap van de federatie van Marokkaanse verenigingen, hebt ge daar een onderwijsspecialist die contacteert mij heel vaak, en die contacteer ik, om af te toetsen, dat echt zo nen persoon, maar dat eigenlijk wel wat achterban, maar ook wat netwerken, want dat een lopend archief van de allochtonen in onderwijsmaterie (lacht), echt een specialist, die was er vroeger al, maar had ik minder contact mee, en dat nu recent nu die federatie is toegetreden, is dat echt wel in een stroomversnelling getreden, en ik vind dat positief.

Met sommige mensen zit u ook samen in adviesraden, merkt u dat u als belangenbehartiger van kansengroepen andere kanalen moet bewandelen dan andere belangenbehartigers?

Ja, wij hebben bijvoorbeeld minder structureel overleg, ik kan mij voorstellen dat de gezinsbond met beleidsmakers bepaalde vaststaande contacten heeft enzo, wij moeten meer informeel, denk ik, euhm ook de vakbonden hebben hun overleg, acv, ook de ouderkoepels die hebben eigenlijk regelmatig terugkerend overleg met het kabinet, dat hebben wij niet, ja we moeten meer zelf initiatief nemen om gehoord te worden, omdat wij in het onderwijsdomein niet zo'n belangrijke actor is. De problematiek is zeer groot, maar we zijn niet zo'n belangrijke actor, het is niet zo logisch dat ze ons gaan consulteren.

Waarom niet?

Omdat er al structuren bestaan die worden geacht de belangen van onze achterban te behartigen, maar dat loopt moeilijk, omdat de participatie moeilijk is, bijvoorbeeld bij de ouderkoepels, de scholierenkoepels hetzelfde, en wij ervaren gewoon een nood dat wij naast de andere organisaties de standpunten moeten doorgeven.

Dus er zijn al heel wat organisaties, die rond onderwijs werken, waar er in die organen plaats is voor etnisch-culturele minderheden?

Zou moeten zijn...

Zou moeten zijn, maar dat is er niet?

Wel, in mindere mate. Weinig tot niet, in die schakering. En dat erkennen ze ook wel zelf, dus in die zin, bijvoorbeeld bij de scholierenkoepel of bij de studentenvereniging VVS en VSK, is het heel duidelijk dat zij ons zien als partner en ons vragen om input, en dat we echt naast mekaar staan, dat ze ook onze standpunten samen willen verdedigen, zij willen werken aan hun interculturalisering, en dan heb ik ook zoiets van, wegaan niet extra, bijvoorbeeld de studenten dat heel duidelijk, omdat die studentenverenigingen er staan, met scholieren hebt ge geen scholierenverenigingen, maar bij de studentenverenigingen zou je kunnen zeggen van: wij willen een aparte structuur voor een aparte koepel van allochtone studentenverenigingen. Sommige willen dat, maar eigenlijk is het voor ons belangrijker en sturen wij meer aan op een doorstroming van die allochtone studentenverenigingen naar de reguliere belangenbehartigingsstructuren, zijnde VVS, koepel van studentenraden.

Dus u zou liever nog meer structurele plaatsen voorzien in bestaande belangenbehartiging, dan...?

Absoluut, de interculturalisering van die participatiestructuren in het onderwijs, is voor ons belangrijk, dat is de piste...

En waarom is dat nog niet zo?

Dat is het eeuwige verhaal van de allochtonen die niet betrokken zijn, bijvoorbeeld van allochtone ouders, die zitten niet in de oudercomités aan de basis, de koepels zijn, die zijn opgericht door die oudercomités, dus als ze niet aan de basisorganisaties zitten, gaan ze ook niet de top zitten. Het is ook altijd een minderheid he, ze vormen ook altijd een minderheid, terwijl hier zijn ze meerderheid he. Dus tussen de etnisch-culturele minderheden hebt ge ook wel de meerderheden, sommigen hebben ook wel meer het gevoel van hier komen we aan bod, bij de andere hebt ge zoveel andere ouders die hun belang laten doorwegen, die meer macht hebben. En bij de ouderkoepels is dat echt wel zo, dat aandacht voor kansengroepen, dat dat soms enkel op papier staat. Alhoewel dat

er wel moeite wordt gedaan, het is ook omdat die niet sterk zijn, je hebt er ook drie, per onderwijsnet, da maakt het ook allemaal, da verzwakt het eigenlijk, maarja...

Ziet u enkele gelijkenissen of verschillen tussen belangenbehartiging van de kansengroep etnisch-culturele minderheden en die van de armen?

Ja, ik zie veel gelijkenissen.

Wat zijn eerder dan de verschillen?

Ik denk bijvoorbeeld, in onderwijs heb je de sociale ongelijkheid, die groot is, en die de grote verklaring is, of toch de belangrijkste, voor de slechte positie van etnisch-culturele minderheden in het onderwijs, maar naast die socio-economische factoren, zeg maar etnisch-culturele factoren, ook alles, alle, taal zit daar bij, maar ook racisme, discriminatie, omgaan met andere culturen, ge kunt ook wel zeggen: armen hebben hun eigen cultuur, das ook wel waar, das ook wel relatief, maar das eigenlijk specifiek voor ons, bijvoorbeeld ook de dingen die we al geleerd zijn aan de islam, dat dient zich aan om daar ook iets over te zeggen, dat wel, we proberen daar niet teveel over te zeggen, daar zijn andere structuren voor, das bijvoorbeeld iets anders dan met armenverenigingen, alhoewel zij ook wel allochtone armen binnen hun achterban hebben, dat relativeert die stelling dan alweer, maar er zijn veel dingen die echt wel gemeenschappelijk zitten, omdat die sociale ongelijkheid aan de basis zit van veel problemen van jongeren in het onderwijs. En het feit dat het zo is dat het niet puur die etnisch-culturele component is, dat geeft wel kansen om samen te werken met andere organisaties, zijnde een gezinsbond die zegt dat er moet gewerkt worden aan het wegwerken van die sociale ongelijkheid, dat ze kijken naar we willen de zwakste gezinnen ondersteunen, en voor hun belangen ook opkomen, en een organisatie als acw kiest daar ook heel duidelijk voor, bij de ouderkoepels ligt dat veel moeilijker want das een middenklassestructuur, maar de studenten kiezen daar ook heel duidelijk voor, dus dat biedt je de kans, dat het niet enkel over die etnisch-culturele component gaat, das mijn mening.

Dan in hoeverre maakt u gebruik van informele netwerken?

Mmm, eigenlijk wel veel, ook om via via contacten te krijgen, ook op studiedagen spreken met mensen, en ook op vergaderingen kijk ik, dat wordt hier zo'n beetje gepusht is sterk uitgedrukt, kijken wie ge kunt ontmoeten en proberen informatie te verkrijgen en andere dingen te regelen zeg maar, een extra meerwaarde te halen uit al die overlegmomenten die er eigenlijk heel veel zijn. Dus euhm dat wordt wel gestimuleerd, informeel, je krijgt daar soms veel meer gedaan, een gesprek face to face voor een vergadering kan u soms al heel wat informatie opleveren, of kunt ge al dingen gedaan krijgen, tis wel iets, en dat bouwt ge ook op he, speelt ook mee van als ge veel naar studiedagen gaat, ge komt ook mensen tegen, maar ook niet altijd naar de dingen gaan waar de usual suspects opdraven, zo van: ahja, het is weer ons kent ons, het leuke clubje van de diversiteit (lacht), ook soms naar dingen gaan die niet uw core business zijn en daar contacten leggen, dat levert ook wel op. Dat is iets dat we, dat nuttig is voor ons, ook omdat we die niet, bijvoorbeeld een structureel overleg hebben met het kabinet van onderwijs, een actor die erbij komt.

Oké, zijn er mensen uit het beleid met wie u meer contact zou wensen?

(denkt na) Awelja, wat ik daarnet zei, over die parlementsleden, ik denk dat met de nieuwe legislatuur, na de nieuwe verkiezingen, gaan we wel meer algemeen contact opnemen. Ik denk wel dat dat gebeurd is vroeger, maar nu is dat meer ook uitgebouwd van hoe we die beleidsbeïnvloeding, er is een groeiproces geweest voor de organisatie, ik denk dat we ook dat van in het begin wat gaan verstevigen, ook met de administratie is het ook een bewuste piste om meer contacten te krijgen, informeel dan, en dat wil ik ook

nog meer kunnen uitbreiden, ook met belangrijke mensen uit de onderwijsstructuren, pedagogische begeleidingsdiensten, maar ook meer de topmensen, ook van vakbonden enzo, en ook zo zeg maar de specialisten allochtonen in het onderwijs uit het onderwijssector. Ge hebt bijvoorbeeld directies die al jaren met dat thema bezig zijn en die echt wel zinnige dingen kunnen zeggen daarover, en het is goed om die dan te leren kennen en af en toe zo dingen te kunnen vragen, ook al zijn die geen achterban, maar om die input te vergroten, en dat informeel, dat gaat niet via formele dingen.

En hoe komt u bij die mensen terecht?

Das via studiedagen, overlegmomenten... via die dingen.

Ok, dan de stelling: mensen uit het beleid consulteren onze organisatie voldoende, u bent het daar eerder niet mee eens, u hebt dat al toegelicht.

Als we de contacten hebben, is dat vooral op ons initiatief, niet op dat van hun. Dat heeft met onze bekendheid te maken, en ik denk dat dat in stijgende lijn is, dat ze ne keer zullen vragen van, wat denken jullie daarover enzo...

Bij het Vlaams netwerk signaleert men de tegengestelde beweging, omdat daar een heel sterke decretale basis ligt, denkt u dat dat hier nog kan veranderen door decretaal hieraan te sleutelen?

Ik denk wel bijvoorbeeld als ik denk aan het feit dat onze organisatie, of stel het minderhedenforum, dat onderwijs zo een thema is dat niet volledig als actor worden erkend, zowel de federaties als wij, wij nemen dat erbij omdat dat zo belangrijk is voor onze achterban, maar moest daar meer erkenning voor zijn, dan zou dat wel beter zijn. Bijvoorbeeld, maar ik weet niet of dat decretaal moet, of gewoon een afspraak tussen ministers, dat is een van onze aanbevelingen naar de volgende regering, ook al naar deze regering, maar die heeft daar niet naar geluister, dat er afspraken zijn, dat de verenigingen zijnde onze federaties, ook een opdracht krijgen rond onderwijs, en dat ze daar ook middelen kunnen aanbesteden vanuit het socio-cultureel werk om bijvoorbeeld met oudergroepen te werken, of bijvoorbeeld een werkgroep onderwijs op hun niveau te organiseren, nu kan dat niet, moest dat al meer duidelijk zijn, zou al duidelijker zijn naar de buitenwereld van: kijk, die doen echt iets concreets rond onderwijs, nu is dat gewoon niet zichtbaar, is het nog van: wat zijn die zelforganisaties? Wat zijn die doelgroeporganisaties?

Dan denk ik dat we zullen moeten afronden, wilt u nog iets kwijt over het thema 'belangenbehartiging van kansengroepen'?

Waar ik soms wel mee bezig ben, etnisch-culturele minderheden, armen hebben dat ook, hun economische macht is heel weinig, en daardoor is de macht, beïnvloeding op de politiek, op het onderwijs ook gering. Eigenlijk is als er dingen gebeuren voor uw doelgroep meer een soort van gunst, soms is dat ook wel een soort van rechtvaardigheidsgevoel van die actor, of het beleid, in naam van de sociale rechtvaardigheid, gaan we iets voor uw doelgroep, maar het is niet omwille van economische belangen, en daardoor gebeurt het dat er dingen niet worden doorgedrukt, dat ge ziet dat er andere dingen dan doorwegen, en in onderwijs zijn wij een kleine actor, en de problematiek is groot, maar gewoon die impact, kijk ook naar de middenklasse-ouders, de sterke ouders die het beleid van een school kunnen bepalen, die gaan, die kunnen zeggen van: en het moet hier zo gebeuren, er zijn ouders die eisen dat hun kind niet in klas zou zitten met al die allochtonen enzo, dat er aparte klasjes komen in de eerste graad van secundair onderwijs, alleja, allochtone ouders kunnen dat heel moeilijk afdwingen he, dat valt mij op in die belangenbehartiging, ik weet niet of ge die bedenking ergens kunt plaatsen (lacht)

Dus dat het klassiek middenveld nog een grote sterkte...

Ja, en dat, het feit dat ge uw achterban economische macht heeft, alhoewel, ik denk dat dat op lokaal vlak kan variëren, ik merk wel in gebieden, bijvoorbeeld in Gent hebt ge een grote Turkse gemeenschap, die ook veel ondernemers, zelfstandigen hebben en ge ziet dat het lokale bestuur wel bijdraait en oog heeft en ook dingen willen verwezenlijken om de positie in het onderwijs van die mensen te verbeteren, en ik denk echt dat dat heeft te maken met hoe electoraal, maar ook met economische macht te maken. En het middenveld, is ook, alle als ge kijkt naar de vakbond, das ook iets economisch, ook de inrichters van onderwijs, de werkgevers zeg maar, die hebben economische macht, en het middenveld, ja bon, daar wordt zowat lachterig over gedaan, ja zeg, jullie vragen vanalles, maar wat doen jullie eigenlijk? En dan zeggen wij: jamaar tzijn allemaal vrijwilligers, en dan zeggen zij: ja bon, vrijwilligers (lacht).

Ok, dan denk ik dat we aan het einde zijn, dan wil ik u bij deze hartelijk bedanken voor de medewerking, alle informatie zal anoniem verwerkt worden, de thesis zal gepubliceerd worden op de site van de wetenschapswinkel of die komt u hier terecht, als ik nog vragen heb, mag ik u dan opbellen of mailen?

Ja zeker, veel succes nog.

6.2. INTERVIEWSCHEMA

Activiteiten

In de volgende vragen wil ik nagaan wat de activiteiten van uw organisatie zijn en welke ideeën, strategieën en kanalen uw organisatie hanteert om het beleid te beïnvloeden.

1. Een organisatie kan verschillende soorten activiteiten ondernemen. Ik onderscheid 4 typen van activiteiten: beleidsbeïnvloeding, dienstverlening, public relations en fondsenwerving.

- *Beleidsbeïnvloeding*: hieronder versta ik onder andere opvolgen van beleidsontwikkelingen en –besluiten, lobbyen, beleidsexpertise geven en acties ondernemen om beleid te beïnvloeden
- *Dienstverlening*: hieronder versta ik onder andere leden informeren over politieke ontwikkelingen, inrichten van (vorming)cursussen, nieuwsbrieven en publicaties voor leden en belangenbehartiging van leden.
- *Public Relations*: hieronder versta ik onder andere organiseren van congressen, conferenties, colloquia, informatiecampagnes, boekpublicaties, websites en algemene mailings
- *Fondsenwerving*: hieronder versta ik zowel fondsenwerving voor de algemene activiteiten van de organisatie als voor speciale campagnes

Kunt u aangeven hoeveel van uw werkingsmiddelen worden besteed aan deze vier typen van activiteiten?

Als u naar de activiteiten van uw organisatie het voorbije jaar kijkt, geef een geschat percentage voor elk van de vier typen van activiteiten (Let wel, de som van de percentages moet honderd zijn.)

Beleidsbeïnvloeding: _____%   Public Relations: _____%
Dienstverlening: _____%   Fondsenwerving: _____%

2. In welke beleidsdomeinen tracht uw organisatie het beleid te beïnvloeden?

Omcirkel. Meerdere antwoorden mogelijk.

1. Binnenlands beleid	13. Ambtenarenzaken
2. Buitenlands beleid	14. Mobiliteit
3. Justitie	15. Openbare werken
4. Defensie	16. Wonen
5. Sociale Zaken	17. Media
6. Economie	18. E-Government
7. Werkgelegenheid en arbeid	19. Energie
8. Financiën en begroting	20. Leefmilieu
9. Onderwijs en vorming	21. Landbouw
10. Ruimtelijke ordening	22. Ontwikkelingssamenwerking
11. Cultuur	23. Welzijn en gezondheid
12. Sport	24. Gelijke kansen

- 25. Jeugd
- 26. Wetenschapsbeleid
- 27. Toerisme
- 28. Andere:.....

3. Organisaties kunnen verschillende methoden gebruiken om hun eisen duidelijk te maken en het beleid te beïnvloeden. Hieronder vindt u een lijst met mogelijke methoden. Kunt u aanduiden hoe vaak u elke methode gebruikt?

Plaats een kruisje in het vakje indien van toepassing. Slechts één vakje mogelijk per methode.

	<i>Methoden</i>	<i>Nooit gebruikt</i>	<i>Ooit gebruikt</i>	<i>Laatste vijf jaar gebruikt (2003-2008)</i>	<i>Frequent gebruik</i>
1.	Persconferenties, persmededelingen	☐	☐	☐	☐
2.	Informatieverschaffing aan het publiek via folders, brochures, elektronische nieuwsbrief	☐	☐	☐	☐
3.	Bekende personen betrekken in een campagne	☐	☐	☐	☐
4.	Publicaties van onderzoeksresultaten	☐	☐	☐	☐
5.	Internetforum/debat	☐	☐	☐	☐
6.	Deelname aan hoorzittingen	☐	☐	☐	☐
7.	Indiening van bezwaarschrift	☐	☐	☐	☐
8.	Deelname adviesorgaan en/of commissie	☐	☐	☐	☐
9.	Procederen/indienen van een aanklacht	☐	☐	☐	☐
10.	Overleg/onderhandelingen	☐	☐	☐	☐
11.	Lobbyen	☐	☐	☐	☐
12.	Steunverlening aan wetsvoorstellen van politicus	☐	☐	☐	☐
13.	Handtekeningen – acties en petities	☐	☐	☐	☐
14.	Brievenschrijfacties	☐	☐	☐	☐
15.	Protestbijeenkomsten, manifestaties en demonstraties	☐	☐	☐	☐
16.	Staking	☐	☐	☐	☐
17.	In opspraak brengen/negatieve publiciteit	☐	☐	☐	☐
18.	Blokkade/bezetting/boycot	☐	☐	☐	☐
19.	Graffiti/slogans verspreiden	☐	☐	☐	☐

4. Strategieën zijn een cruciaal gegeven in de ontwikkeling en beïnvloeding van beleid.

Omcirkel het cijfer dat voor u van toepassing is op de schaal van 1 tot 4, waarbij 1=helemaal niet eens; 2=eerder niet eens; 3=eerder eens; 4=helemaal eens, □ = geen mening.

- A. De keuze van een instrument of een kanaal is afhankelijk van de fase van onderhandelingen waarin een organisatie zich bevindt.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- B. Wij vragen aan onze achterban een actief engagement.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- C. We behalen meer resultaat met ludieke acties dan met protestacties

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- D. Bij het aantreden van een nieuwe minister kruipt er veel tijd in input en overleg. Op het eind van de legislatuur zakt het deel beleidsbeïnvloeding omdat de subsidies binnen zijn, het werk loopt en er niets meer te bewijzen valt.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- E. Er wordt minder betoogd dan vroeger.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- F. Het gebruik van het internet is positief

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- G. Er worden minder grote acties op touw gezet dan vroeger

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- H. We bespelen eerder de media dan we leden mobiliseren.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

- I. We variëren onze strategieën, gevarieerd van beleidsniveau naar beleidsniveau.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

Achterban

In de volgende vragen wil ik kijken naar de contacten die uw organisatie onderhoudt met de achterban. Met contacten bedoelen we ontmoeten van mensen, uitwisseling van ideeën en middelen, overleg en discussies, enz.

5. Informatie vanuit de achterban is cruciaal in de ontwikkeling en beïnvloeding van beleid

Omcirkel het cijfer dat voor u van toepassing is op de schaal van 1 tot 4, waarbij 1=helemaal niet eens; 2=eerder niet eens; 3=eerder eens; 4=helemaal eens, □ = geen mening.

A. Het is gemakkelijk om vrijwilligers te mobiliseren

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

B. Ik schakel liever een professioneel in voor overlegraden. Als het echt moet, schakel ik een vrijwilliger in.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

C. De organisaties binnen de eigen doelgroep zijn goed op de hoogte van elkaar, houden veelvuldig contact en gaan voldoende samenwerking aan.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

D. Wij verspreiden ideeën en concepten, en organisaties pikken die dan op.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

E. Hoe hoger het niveau (individu – organisatie – koepel – beleid), des te meer de visie vervlakt.

Helemaal niet eens	Helemaal eens	Geen mening
1 2	3 4	□

Toegang tot netwerken en coalitiestructuren

In de volgende vragen wil ik kijken naar de contacten die uw organisatie onderhoudt met andere organisaties, politieke en academische actoren. Met contacten bedoelen we ontmoeten van mensen, uitwisseling van ideeën en middelen, overleg en discussies, enz.

6. Hoe vaak heeft uw organisatie contacten met volgende Belgische, Vlaamse of lokale personen of organisaties?

Plaats een kruisje in het vakje indien van toepassing. Slechts één vakje mogelijk per organisatie.

	Methoden	Nooit	Minder dan 1 maal per jaar	Jaarlijks	Meerdere malen per jaar (maar niet wekelijks)	Wekelijks
1.	Verenigingen waar armen het woord nemen	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Etnische organisaties	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Religieuze organisaties	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Politieke partijen	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Vakbonden	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Mensen uit de academische wereld	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Culturele organisaties	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Vrouwenorganisaties	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ngo's	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Media	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Werkgevers	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Andere:	☐	☐	☐	☐	☐

7. Geef een top 3 van organisaties waarmee u het meest in contact komt, waarom u met deze organisatie in contact komt, en hoe dit contact verloopt.

	Naam van de organisatie	Waarom komt u in contact met deze organisatie?	Hoe komt u in contact met deze organisatie?
1.			
2.			
3.			

8. Contacten en netwerking zijn cruciale gegevens in de ontwikkeling en beïnvloeding van beleid

Omcirkel het cijfer dat voor u van toepassing is op de schaal van 1 tot 4, waarbij 1=helemaal niet eens; 2=eerder niet eens; 3=eerder eens; 4=helemaal eens, □ = geen mening.

A. Wij maken gebruik van informele netwerken.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4   □

B. Zoals er een old boys network bestaat, bestaat er ook een old poor network of old ethnic-cultural network.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4   □

9. Hoe vaak heeft uw organisatie contacten met mensen uit het beleid?

Plaats een kruisje in het vakje indien van toepassing. Slechts één vakje mogelijk per organisatie.

		<i>Nooit</i>	<i>Minder dan 1 maal per jaar</i>	<i>Jaarlijks</i>	<i>Meerdere malen per jaar (maar niet wekelijks)</i>	<i>Wekelijks</i>
1.	Gemeenteraadsleden	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Provincieraadsleden	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Vlaamse parlementsleden	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Parlementsleden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Federale parlementsleden	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Europese parlementsleden	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Vlaamse regeringsleden	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Regeringsleden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Federale regeringsleden	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Leden van de Europese Raad of Commissie	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschap	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ambtenaren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	☐	☐	☐	☐	☐

13.	Federale ambtenaren	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Europese ambtenaren	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Beleidsmensen uit de andere gemeenschappen, het Waalse gewest of uit andere landen	☐	☐	☐	☐	☐

10. Informatie is een cruciaal gegeven in de ontwikkeling en beïnvloeding van beleid. In hoeverre bent u het eens met volgende beweringen.

Omcirkel het cijfer dat voor u van toepassing is op de schaal van 1 tot 4, waarbij 1=helemaal niet eens; 2=eerder niet eens; 3=eerder eens; 4=helemaal eens, = geen mening.

A. Mensen uit het beleid consulteren onze organisatie voldoende

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

B. Onze organisatie krijgt voldoende informatie over de ontwikkelingen op wetenschappelijk gebied uit de academische wereld

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

C. Onze organisatie krijgt voldoende informatie over de ontwikkelingen in het beleid van mensen die betrokken zijn in het beleid.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

D. Wij hebben het gevoel dat het beleid niet naar ons luistert

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

E. Wij hebben meer contact met administraties dan met kabinetten.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

F. De ene politieke partij is meer bereid mee te werken met ons, dan de andere.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

G. Wij voelen ons beperkt in het kiezen van een strategie door de subsidiëring door de Vlaamse of federale overheid.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

H. Het beleid kan de betrokkenheid van de Vlaamse en Brusselse organisaties nog verhogen.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

I. Een organisatie die geen overleg pleegt met de overheid, kan niets realiseren.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

J. Het beleid kan de contacten tussen de verschillende doelgroepen nog stimuleren.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

K. Er is te weinig overleg over strategieën met andere organisaties die iets doen met dezelfde achterban

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

L. Er zijn kruisende aandachtspunten met het Minderhedenforum/Vlaams Netwerk.

Helemaal niet eens   Helemaal eens   Geen mening
1   2   3   4

HARTELIJK DANK VOOR UW MEDEWERKING!